Kıbrıstaki Savaşın Tafsilat

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Partilerde Aday Yoklamas

Sayı: 515 Cilt: XXIX Yıl: 10

Sahibi

Mübin Toker

Yazı İşleri Müdürü

Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı: Metin Toker, Güneri Civaoglu, Teoman Erel, Egemen Bostancı, Tarık Kakınç (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı: Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tülin Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil — Musiki: Daniyal Eriç - Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — İş Alemi: Fasih İnal.

Resim

Ali Parmakerli

Fotoğraf

Hüseyin Ezer

Erdoğan Çiftler

Klişe

Doğan Klişe Öz Atölyesi

Tel : 11 70 15

Yazı İşleri

Rüzgârlı Sokak No 15/2

Tel: 11 89 92

İdare

Rüzgârlı Sokak No: 15/1

Tel: 10 61 96

Abone Şartları

3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira

6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira

1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları

Santimi 20 lira

3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer

Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer

Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı tarih

30.4.1964

Fiyatı 1 lira

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Orta sayfalarımızda dokuz haftadır yayınlamakta olduğumuz yazı serisi., günün şartları içinde sadece tarihe ışık tutmakla kalmamaktadır. Bu seri bugünün bir çok hâdisesini de daha iyi anlamaya yaramaktadır. Zaten Kıbrıs Davasının bir Ellenizm Davası olduğu bizzat Yunanistan Başbakanı Papandreu tarafından açıkça bildirildiğine göre gaye nasıl aynıysa metodlar da aynı olarak kalmaktadır. Yazı serimizde görülmektedir ki yunanlılar Anadoluyu, orada yaşayan bir takım rumların mevcudiyetini delil diye göstererek bir yunan toprağı ilân etmişler, oraya hürriyet, adalet ve medeniyet götüreceklerini bildirmişler, türkleri her çeşit ithamlarla lekelemişler, dünya umumi efkârı önünde kendi lehlerine bir cereyan yaratmak için her gayreti sarfetmişlerdir. Bu gayretlerin neticesindedir ki Dörtler Konseyi Yunanistana İzmir Çıkartması için isin vermiş ve rum birliklerini üzerimize salmıştır.

Ancak türk silâhlarıdır ki cereyanı tersine çevirmiş, İzmire çıkan yunanlıların İzmirden denize dökülmeleriyle macera sona ermiştir.

Şimdi aynı oyunun Kıbrısta oynandığını görmemek imkânı yoktur. Ellenizm gene bir türk toprağını yutmak amacıyla harekette geçmiştir ve şimdi bunu dünyaya tasdik ettirtmek, kabul ettirtmek için seferber haldedir. Venizelosun propaganda mekanizması kudretinde olmasa da Eski Yunanın adından ve prestijinden faydalanan, müslümanlık - hristiyanlık rekabetini ön plâna çıkaran, hiç bir yalandan ve demagojiden çekinmeyen bir kampanya bütün şiddetiyle sürdürülmektedir. Nasıl 1919-28 yıllarında kiliseler, basın, üniversite çevreleri yunan dâvasının âletleri olarak kullanılmak istenilmişse bugün aynı çevreler aynı tarz bir baskının altında tutulmak istenilmektedir.

Bu hafta AKİS iç sayfalarında Kıbrısta devam eden gerçek bir savaşın bütün tafsilâtını verdiği gibi bir yandan Yunanistanın propaganda gayretlerini, diğer taraftan bu gayretler karşısında bizim tutumumuzu anlatmaktadır. Metin Toker ise başyazısında laik Türkiyenin din konusundaki vaziyetini açıklamaktadır. Kıbrısla ilgili bu sayfaların dışında, 3 Mayıs Pazar günü partilerin yapacakları senatör adayı yoklamalarının çoğu eğlenceli hikâyesi YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızı bu hafta da cazip bir hale sokmaktadır.

Saygılarımızla

AKİS

içindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Seçimler — Haziranın ilk yarısında yapılacak AP İzmir il kongresi ile ilgili olarak, AP İzmir teşkilâtı, kelimenin tam anlamıyla bir hizip mücadelesine sahne olmaktadır. Hizibin iki ucunu, AP nin İzmir Belediye Başkam Osman Kibar ile DP devrinin Belediye Başkanı Faruk Tunca çekmektedir.

Anlaşmazlığın tek sebebi, Kibarın "Ben bu Belediyenin kapılarını partizanlığa kapattım" demesi -Evet Osman Kibar aynen böyle söylemiştir- ve AP teşkilâtı tarafından Belediyeden istenen kadroları geri çevirmesidir.

Tabii bu hiç beklenmedik tutum AP İzmir teşkilâtı üzerinde bir soğuk duş tesiri yapmış ve eski DP'liler, ne pahasına olursa olsun, Osman Kibar ekipini düşürmeye karar vermişlerdir. Tunca - Kibar mücadelesi şimdi - lik denk kuvvetler mücadelesi halindeyse de, zamanın Tunca lehine işleyeceği sanılmaktadır.

Ticaret — İzmir Ticaret Odasından açıklandığına göre, geçen ay içinde İzmirde 59 yeni firma iş hayatına girmiştir. Odaya tescili yapılan bu firmalardan ikisi komandit, biri limited, dördü anonim şirket, diğer ikisi de kooperatiftir. Firmalardan 34'ü ise tek şahıslara aittir.

Geziler — İsrâil hükümetinin davetlisi olarak İsraile giden Köy İşleri Bakanı Dr. Lebit Yurdoğlu, İsrail köylerindeki incelemelerine devam etmektedir.

Yurdoğluna, İsrailli uzmanlar tarafından köylerin ekonomik, tarımsal ve iskânla ilgili meseleleri hakkında değişik kademelerde yapılan çalışmalarla, planlama ve uygulama faaliyetleri hakkında bilgi verilmiş, tavukçuluğun geliştirilmesi, köy ekonomisinde ek gelirlerin artırılması için girişilen denemeler izah edilmiştir.

Bakan, özellikle İran ve Kerkükten gelen türklerin köylerinde yakın bir ilgi ile karşılanmış ve türk evlerinde misafir edilmiştir.

Kızılay — Kızılay Kan Haftası, hafta içinde Çarşamba günü başladı. Bu münasebetle Ankara ve İstanbulda, Kızılay kan merkezleri tarafından konvoylar düzenlenecek ve Türk Hava Kurumu uçakları dövizler atacaklardır.

Ayrıca, kan bağışını hızlandırmak üzere, kesif bir propaganda faaliyetine de girişilecektir. Bu arada radyolarda Kan Haftası ile ilgili programlar düzenlenecek, sinemalarda dokümanter filmler oynatılacak, ulaştırma araçlarına pankartlar asılacaktır.

Eğitim — Tesbit edilen bir programa göre, Kayseride okul inşaatına hız verilecek ve önümüzdeki yıla kadar şehrin çeşitli yerlerinde 28 ilkokul binası yaptırılacaktır.

Bu arada Bayındırlık Bakanlığı da Millî Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği yapacak ve okulların belirtilen süre içinde tamamlanarak hizmete girmesi için yardımcı olacaktır.

Zabıta — Haftanın ortasında, bir akşam basit bir selamlaşma meselesi sebebiyle kavgaya tutuşan iki arkadaşı, bir bekçi, tabancasını kullanarak ayırmıştır. İyi niyetli bekçi bu usûlle asayişi temin etmiştir ama, bu, bir ağır, bir de hafif yaralının geceyarısı hastahaneye taşınması pahasına mümkün olabilmiştir...

Olay, Balgatta geçmiştir. Tortullar mahallesindeki bir sokakta iki kişinin boğuştuğunu gören bekçi Kasım Arslan, kavgacılardan Şerafettini yakalamak istemiştir. Şerafettin kaçmaya başlayınca, tabancasını çeken bekçi Arslan iki el ateş etmiş, kavgacıyı kanundan, olay yeri-

ne gelen bekçi Seyfi Ünalmışı da kolundan vurmuştur. Olay, mahallede panik havası yaratmış, yaralıların ya kınları ise büyük üzüntüye düşmüşlerdir.

Bu, Başkentte ilk olay değildir. Birkaç yıl evvel Kavaklıderede birbirlerine biraz yakın yürüyen genç bir çifti "ahlâk ve asayiş uğruna" vuran bekçi hala akıllardan çıkmamıştır.

Bu son olay da göstermiştir ki, iyi niyetli, fakat canii bekçilere tabanca gibi tehlikeli bir âletin teslimi pek salim sonuçlar doğurmamaktadır.

Bu vesile ile Amerikada yaptığı elemelerden yeni dönen Emniyet Genel Müdürü Ahmet Demirin dünya yüzünde tek örneği Türkiyede bulunan bekçi müessesesi hakkında ne düşündüğünü öğrenmek faydalı olacaktır.

Dünyadan Akisler

Batı - Doğu — Geride bıraktığımız hafta içinde Birleşik Amerika ve Sovyetler Birliği arasında çekirdekli silah yapımı için uranyum üretiminin durdurulması konusunda varılan anlaşma, Doğu ile Batı arasındaki münasebetlere yeni bir yumuşaklık getirdi. Bu anlaşmanın açıklanmasından sonra İngilterenin de anlaşmaya katıldığı bildirildi. Tabii, bu olaydan hiç de memnun olmayan ülkelerin başında, De Gaulle Fransası geliyor. Kendi başına bir atom kuvveti kurmak peşinde olan Fransa, bu amacına erişmeden çekirdekli silâhlar konusunda varılıcak hiçbir anlaşmaya katılmaya istekli değil. Nitekim, hatırlanacağı gibi, geçen yıl bütün devletler tarafından imzalanan nükleer denemelerin durdurulması konusundaki Moskova anlaşmasına da katılmamıştı. Bununla beraber, Fransanın çaldığı türkü ne olursa olsun, diğer büyük devletler millî politikaları için çok uygun gördükleri bu yumuşama havasını sürdürmeye, hiç değilse şimdilik kesin olarak kararlılar.

İtalya — Floransada olduğu gibi bütün İtalyada da günün en önemli tek konusu, bir tablo hırsızının Floransanın ünlü Pitti sarayındaki modern sanat galerisine bıraktığı nazik nottur. Geçen pazar günü galeriyi açan bekçiler İtalyan ressamı Giorgıo Morandinin bir tablosunun eksik olduğunu görünce şaşkına döndüler. Tabloyu alan, onun yerine resmin bir kopyasını bırakmış ve bir nota eklemeyi de unutmamıştı. Nazik hırsız, bıraktığı notta. "Teşekkür ederim Morandi'yi pek beğenirim" diyordu. Fakat galeri bekçilerinin bu notta yazılanları anlamak için acele bir tercüman bulmaları gerekti. Çünkü not, onların anladığı dilde değil, ingilizce yazılmıştı !

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 01 Mayıs 1964 Sayı: 515 Cilt: XXIX

YURTTA OLUP BİTENLER

28/ 29 Nisanın dördüncü yıldönümü
Su uyur, düşman uyumaz

Millet

Dört yıl sonra..

Dört yıl insanların hayatında hiç bir şeydir. Nerede kaldı, milletlerin ha yatında.. Buna rağmen bu haftanın başında kanlı 28 Nisan ile 29 Nisanın acıklı hatıraları anılırken bu hâdiseler ne kadar gerimizde, ne kalın hislerin içinde kalmaktadır. Sanki o günlerden bu yana bir koca devir geçmiştir. Bugün, en azından memleketin sağlam kuvvetleri bakımından meseleleri bambaşka, dâvaları bambaşka, hedefleri bambaşka, görüşleri bambaşka bir Türkiye vardır ve bu Türkiye bir defa daha ama şartları 1923'den çok değişik bir dünyada kendi kanatlarıyla uçmanın çabası içindedir.

28 Nisan, bu Türkiyenin yaratılması için demokratik, insan hak ve hürriyetlerini temel alan bir açık rejimden başka hiç bir sistemin türk gençliği tarafından kabul edilmeyeceğinin bir iktidara açıkça haykırıldığı gündür. D.P. iktidarının, işin başında, iktisadî güce sahip bir Türkiye yaratmak azmini kendisine rehber edindiğini inkâr etmenin imkânı yoktur. Hattâ bir Menderesin bu konuda samimi olduğunu da söylemek lâzımdır. Ama bunun yolunun "şahsî keramet" ten geçtiği, plânmış programmış bunların hiç bir önemi olmadığı, biz ne kadar harcarsak yabancıların bize o kadar para verecekleri inancı iktidarın ve onun başının politikası olunca iflâs saati çabuk çalmıştır. Bundan sonra denenen sistem "Vurursun sopayı başına yaptırırsın" usulü olmuştur. "İspat hakkı mı, İsmail Hakkı mı" dan 15 kişilik bir sivil juntaya memleket idare ettirtmeye varan yolun, o yolun sahiplerini nereye götürdüğü herkesin gözleri önündedir. Memleketin bu Badireden güç kurtarılması ve tekrar açık rejime dönülebilmesi Türkiyenin temel kuvvetlerinin gerçekten sağlam ve sıhhatli olmasının neticesidir.

Bugün, aradan geçen dört yılın sonunda, 28 Nisan I964'te baş kaldırmış olan türk gençliğinin demokratik ilkelere ve o ilkeler esas tutulmak süratiyle iktisadî istiklale sahip güçlü bir Türkiyenin yaratılması dâvasına bağlılığını azimle tekrarlaması iftihar vericidir. Bir itilalden sonra dört bir cereyanın fing attığı bir ortam içinde

HAFTANIN İÇİNDEN

"Toprak, uğrunda ölen varsa vatandır!"

MetinTOKER

Bundan aylarca evvel, Kıbrısta hâdiseler patlak verdiğinde, bu derginin kapağında "Kıbrısta Harp" ibaresi vardı. Teşhisin ne kadar doğru olduğu bugün ortaya çıkmıştır. Şu anda Adada, bu harbin çetin savaşlarından biri cereyan etmektedir. Kuvvetler mahduttur, silahlar klasiktir, birliklerin düzeni değişiktir ama Lefkoşe ile Girne arasında cereyan eden düpedüz, bildiğimiz muharebedir. Mevziler vardır, bu mevzilere taarruzlar olmaktadır, mevziler savunulmaktadır, mevziler el değiştirmektedir, mukabil taarruzlar tertiplenmektedir.

Bütün bunlar, Birleşmiş Milletlerin Adaya barışı korumak ve kan dökülmesini önlemek için göndermiş olduğu kuvvetlerin gözleri önünde yapılmaktadır. Hatta, bundan da ileri bir adım vardır: Rumlar, mevzilerini teslim etmeleri için türklere ültimatomlarını bu kuvvetlerin hintli komutanının aracılığı ile göndermişler, cevabını da gene o yoldan almışlardır. Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin komutanının "aracılık" anlayışının bu olması Manhattan'a yerleşmiş bulunan teşkilât için sadece yüz karasıdır. Zaten bu kuvvetlere mensup askerleri silâhlı, ama başıbozuk rum çeteciler tarafından teslim alınmış gösteren fotoğraflar kendilerine ne kadar güvenilebileceğini ortaya koymuştur. Bundan dolayıdır ki Ada türkleri, ancak vatanlarını canları ve kanlarıyla korudukları takdirde o topraklara sahip olacaklarını anlamışlardır. Türkiye bugün, belirli imkânlarıyla kendilerinin yanındadır. Yarın, "belirli imkânlar" ın yerini "bütün imkânlar" alacaktır.

Türkler vatanlarını korumakta bu azim ve iradeye sahip olduklarına göre, onları yerlerinden kıpırdatmak veya yunan hakimiyeti altına terketmek suretiyle anlaşmazlığa hal çaresi bulmak yolundaki plânlar tamamiyle itibardan düşmüştür. Türkiye bu gerçeği bin defa haykırsaydı. Lefkoşe ile Girne arasında patlatılan kurşunların duyurduğundan daha iyi duyuramazdı. Bugün herkes anlamıştır ki son ferdine varıncaya kadar bütün bir cemaat imha edilmeden Adanın tamamı üzerinde yunan haçını taşıyan bayrağın dalgalanmasına imkân yoktur. Bir cemaatin son ferdine kadar imha edilmesine ise dünya seyirci kalamaz. Türkiye, milletlerarası andlaşmaların kendisine verdiği yetkiyle, imha tehlikesindeki bu cemaatin yardım isteyen sesine koştuğunda bizi haklı bulmayacak tek vicdanlı insan çıkmayacaktır.

XX. Asırda, milletlerarası bu kadar teşkilât kâğıt üzerinde bu kadar asil gayelerle kurulmuşken insanların hâlâ hak ve hürriyetlerini kendi tırnaklarıyla korumaya mecbur bırakılmaları acıdır, ama bir gerçektir. Kıbrıs Davası bu konuda dört başı mâmur bir örnek teşkil etmiştir ve bundan bütün milletlerin alacak ibret dersleri vardır. Tanrıya şükürler olsun ki Papaz Makarios bundan çeyrek asır önce kendisi gibi düşünen bir başkasının, unutulmaz Hitlerin güçlü imkânlarına sahip değildir. Yoksa milletlerarası bütün andlaşmaları paçavra yırtar gibi bir bir yırtıp imza sahiplerinin suratına atması işten olmayacaktı. Çeyrek asır önce başka türlü düşünen devletlerin hep birlikte Hitlerin karşısına dikilmelerini tecrübesizlikleriyle, gafillikleriyle, alman ordusundan korkularıyla belki izah etmek kabildir. Ama, dörtyüzbinlik sayı üstünlüğüne ancak yüzbin kişiye çalım satarken güvenebilecek bir uydurma Kıbrıs Devletinin meşru hiç bir yetkisi kalmamış Papaz Başkanının zorbalık, hevesine dur diyecek hiç bir, milletlerarası teşkilâtın bulunmaması ve hak ile hukuku, hürriyeti kendisine bayrak yapmış bir blokun sessiz kalması çeyrek asırdır köprülerin altından pek az su geçmiş olduğunun delilini teşkil etmektedir. Demek ki Münih'ler her zaman tekrarlanabiliyor ve milletlerarası münasebetlerde sadece kaba kuvvet geçer akçe olarak başarı sağlıyor.

Bu bizim için, pahalı da kazanılmış olsa bir büyük tecrübedir.

Kıbrısla ilgili olarak bir noktanın bilinmesinde fayda vardır: Kıbrıs gitmeyecektir. Nihaî netice budur. Bunu sağlayacak metod konusunda yurdun içinde görüş farkları bulunduğu bilinmektedir. Ama Başbakan İnönü, nihaî netice hususunda tam bir ittifakın mevcudiyetini resmen ve alenen "Kıbrıs gitmeyecektir!" demek suretiyle gözlerin önüne sermiştir. Ne yapalım ki her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. İnönüyü fazla yavaş, lüzumundan çok ihtiyatlı, mutlaka her kapıyı zorlamaya meraklı, açık gerçekleri dahi bir defa denemeden kabul etmeyen Karakterde bulmak kabildir. Her halde ömründe kendisine, savaş meydanlarında ve barış konferanslarında, devamlı siyaset hayatında bu kadar başarı kazandırmış huyunu sekseninci yaşından sonra değiştirmesini İnönüden istemek ne mümkündür, ne de bunun insafa sığan bir yanı vardır. Ama İnönü, türk milletinin kabul edebileceği tek nihaî neticeyi sağlamak hususunda memleketine söz vermiş durumdadır ve kendisine itimat edilmesi için geçmişte çok sebep vardır. Milletlerin "erkeklik" inin ancak savaşa koşmak suretiyle canla muhafaza edilebileceği inancının Türkiyede hiç bir derin itibarı yoktur ve hedef maceraya atılmak değil, nihaî neticeyi sağlayacak darbeyi zamanında indirmektir. Adada, bir yeşil hattın iki tarafında bir mehmetçik ile bir efzunu dünya mutlaka görecektir. Kıbrısta, vatanları uğrunda ölmesini bilen türkler bundan başka hiç bir yolun Doğu Akdenize barış ve huzuru getirmeyeceğini göstermişlerdir. Bu, bütün teminatların en kuvvetlisidir.

Kıbrısın dışında, mahiyet itibariyle Kıbrısın çok üstünde, uzun yıllar başkalarına sırtını dayayarak rahat yaşayabileceğini sanan Türkiye bugün uyanmıştır. Biz bu yolu, zaten son üç yıldır tutmuşuzdur. İktisadımızı istikrara kavuşturma gayretimiz budur. Plânlı kalkınma hedefimiz budur. Kendi kaynaklarımızı tam seferber hale getirmek çabamız budur. Bu gayelerde esaslı mesafeler aldığımız bütün tarafsız müşahitlerin üzerinde ittifak ettikleri bir husustur. Ama Kıbrıs Meselesinin bize öğrettiği ders süratimizi arttırmamız, çok arttırmamız gerektiğidir.

Zira her şey gösteriyor ki üzerinde yaşadığımız dünya ve onun şartları bizim tahminimizden de çek çabuk değişiyor.

gençlik pusulayı hiç şaşırmamıştır ve çok büyük ekseriyetle ne sağa iltifat etmektedir, ne sola

28 Nisan 1964te parola reformlardır. Türkiyenin bu reformları gerçekleştirmek zorunda bulunduğu her geçen gün biraz daha iyi anlaşılmaktadır. Vergi reformu, toprak reformu esas itibariyle bir zihniyet reformunun parçalarından başka bir şey değildir ve bu hafta türk gençliği bunu böyle gördüğünü açıkça ortaya koymuştur. Eski düzen mutlaka - gerekirse son savunucularının başına - yıkılacaktır ve küllerinden silkinmiş bir Türkiyenin yaratıldığını bu nesil görecektir.

28 Nisandan 27 Mayısa uzanan devrede tertiplenecek törenler bu azmin ifadesini teşkil edecektir.

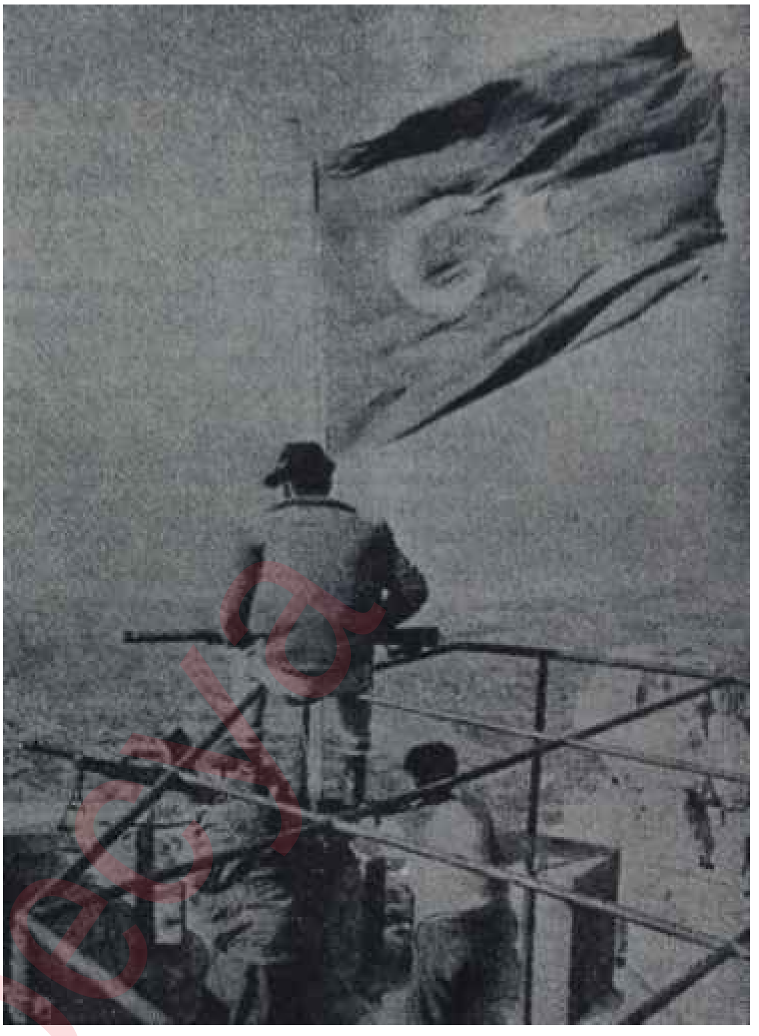
Kıbrıs

Dağları bekleyen korku

Bu haftanın başlarında bir akşam vakti, muhabirleri rum olan yabancı ajans ve gazetelerin reklâmını yaptıkları bir sakallı çeteci, Saint Hilarion dağını türklerden almak için yola çıkmış dişine kadar silâhlı rumların başı Doros Psimolofitis cakalı bir demeç verdi. Dedi ki:

"— Kaleyi türklerden istediğimiz zaman alırız. Ama, istemiyoruz işte!

Erişemediği üzüme pis diyen tilkinin hikâyesini bilenler, sakallı çetecinin çalımına gevrek bir kahkaha attılar. Halbuki daha bir gün önce rum çeteciler türkleri kaleden atacaklarını ve ay yıldızlı bayrağın yerine haçlı bayrağı dikeceklerini söylüyorlardı. Hattâ, - kendinizi sıkı tutunuz- Birleşmiş Milletlerin Barış Kuvvetinin komutanı hintli general Gyani'nin aracılığıyla, mücahitlere teslim olmalarını bildirmişlerdi. Türkler de "Bazukaları yiyince akılları başlarına gelir" cevabını vermişlerdi ve bunun üzerine savaş büsbütün kızışmıştı. Hattâ rumlar, boğazın iki tarafındaki tepelerden biri olan Sâint Hilarion'un önündeki ve ileri mevzi mesabesindeki bir başka tepeyi ele geçirmişler ve bu zaferlerini, yunanlılara has gürültücülükle ilân etmişlerdi. Ama haftanın başında savaşın kaderi değişti. 400 çeteciye karşı kaleyi savunan 150 türk, palikaryaları püskürttü ve bazı yerlerde kovaladı da. Bunun üzerine, pabucun pahalı olduğunu gördüğünde sakallı Psimolofitis "Alırız ama, canımız istemiyor" nağmelerine başladı. Sakallı çetecinin söylediği türkler nasıl olsa teslim olacaklarına göre kendi adamlarını kırdırmamak arzusunda olduğudur.

Türk bayrağı Hilarion kalesinde
Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen albayrak

Halbuki türklerin teslim olmayacağını herkes bilmektedir.

Kanlı sabah

26 Nisan Pazar sabahı, daha şafak sökmeden, XII. asırdan kalma St Hilarion kalesindeki türk mücahitler şiddetli bir yaylım ateşi ile uyandılar. Civar tepelerdeki rumlar, hafif makineli tüfeklerle saldırmaya başlamışlardı. Mücahitler bu ateşe derhal ağır makinelilerle cevap verdiler. Birkaç saat bu şekilde devam eden bu kördöğüşü alacakaranlıkta, yerini havan topları ve bazukalara bıraktı. Rumlar Lârnaka boğazını geçmişler ve St. Hilarion Kalesine hakim tepeleri de ele geçirerek kaleye 500 metre yaklaşmışlardı. Bu arada St. Hilarion kalesine, Beşparmak dağlarının daha ileri türk mevzilerinden de iltihaklar oldu, Rumlar buradaki mücahitlere çok üstün kuvvetlerle saldırmışlar ve mücahitler geride havan topları ve pek çok sayıda mermi bırakarak Girne geçidini tutan son türk mevzii St. Hilariona çekilmek zorunda kalmışlardı. Rumlar kısa bir süre içinde, Comariso-ra ve St. Hilarion kalesine hakim bir tepe üzerinde bulunan Saint Elias kilisesini ele geçirdiler. Burada yerleşen ve Kıbrıs Ordusuna mensup bir havan destek bölüğü ile kırmızı bereli özel taarruz birliklerinden müteşekkil 400 kişilik rum kuvvetleri bütün gün saldırıya devam ettiler. St. Hilarion kalesinin burçları saatlerce havan topları ile dövüldü. Ancak bütün bu saldırıla-

ra rağmen rumlar tek adım dahi ilerliyemediler. Mücahitler için kanlı günün bilançosu 4 ölü, 8 yaralı ve 9 kayıp oldu. Rum kayıpları daha çoktur.

Pazartesi ve Salı günleri de rum saldırıları hiç hafiflemeden aynı şiddetle devam etti. Rum kuvvetleri 1000 kişilik yeni takviye gücü aldılar. St. Hilarion burçları havan topları ve bazukalar ile fasılasız 48 saat dövüldü. Saldırıları, Makariosun İçişleri Bakanı Yorgaois yönetiyordu.

Papazın niyetleri

Makariosun bu bölgeye özel bir ilgi duymasının sebeplerini başlıca şu üç noktada toplamak mümkündür:

— Kırnıda türkler tarafından inşa edilmiş olan ve türklerin kontrolü altında bulunan hava alanını tesirsiz hale getirmek,

— Türkiyeye en yakın sahil noktası olan Girnenin - çıkartma yeri olarak- rumlar tarafından kontrol altına alınmasını sağlamak,

— Lefkoşe ile Adanın kuzey tarafındaki dağlık arazinin irtibatını sağlayan Girne-Lefkoşe yolunu ele geçirmek...

Ayrıca rumlar, Girne-Lefkoşe yolunu ele geçirdikleri takdirde, yolun sol tarafında. Ortaköy-Gönye arasında kamp yapmış olan türk alayının da etrafını çevirmiş olacaklar ve Ağrıdağda eğitim görmekte olan 500 türk mücahidini tesirsiz hale getireceklerdir.

Yolun en önemli noktasını Girne boğazı teşkil etmektedir. Beş parmak dağlarının sarp kayalıkları arasından kuzeye açılan tek geçit olması sebebiyle bu boğaz gerek türkler ve gerekse rumlar için son derece önemlidir. Yolun sol tarafındaki St. Hilarion kalesi türk mücahitlerin elindedir ve bütün boğazı kontrol edebilecek bir mevkidedir. Girne-Lefkoşe yoluna sağ taraftan gelen rum saldırıları ise Bozdağda mevzilenmiş mücahitler tarafından karşılanmaktadır. Böylece Beş parmak dağları ve Girne geçidinde, rumların kuzey kıyıları ile Lefkoşe arasındaki irtibatlarını kesen bir hat kurulmuş bulunmaktadır. Son günlerde rum çetecilerinin gerek Dikomo - Bozdağ, gerekse St. Hilarion bölgesinde giriştikleri yeni saldırıların amacını bu hattın kırılması teşkil etmektedir. Ancak Papazın gözü dönmüş çetecileri için bu kolay olmıyacaktır.

Koyu bir tedhiş

EOKA, Adanın her tarafında kadın, erkek, çocuk tefriki yapmaksızın korkunç bir tedhiş hareketine girişmiştir. Lefkoşede 23 Nisan Çocuk Bayramını kutlayan Kemal Hüseyin adında 12 yaşında bir türk çocuğu, Yeşil Hattın rum kesiminden atılan bir dumdum kurşunu ile öldürülmüştür. Aynı gün rum çeteleri, Larnaka'da, Boğaziçi köyüne ye Dikomo bölgesindeki Bozdağa saldırmışlardır. Bir gün sonra gene Lefkoşede İbrahim adındaki bir türk arabasının koşumlarını takarken rumlar tarafından sırtından vurularak öldürülmüştür. Behzat Hüseyin adındaki bir başka türk, evinin su borusunu tamir ederken karnından vurulmuştur. Lefkoşe Türk Belediyesinde çalışan Ahmet Hasan adındaki bir temizlik işçisi, motörle görevine giderken otomatik silâhlarla taranmıştır. Ancak bütün bunlar, Makariosun asıl plânını perdeleme gayretlerinden ibarettir. Papaz için en büyük tehlike, Girne - Lefkoşe yolunun hâlâ türklerin elinde bulunmasıdır. Türklerin etrafında, Larnakadan başlıyarak, Limasol, Baf (Ktima), Poli, Morfudan geçen bir ateş çemberi kurulmuş, fakat çemberin kuzey halkasını teşkil eden Girne civarı bir türlü ele geçirilememiştir.

Kadı davacı olursa..

Şu satırların yazıldığı sıraya kadar, Saint Hilarion kalesini ellerinde, tutan türkler kendilerinden hem sayıca üstün, hem de daha iyi silâhlanmış olan rumlara karşı kahramanca döğüşüyorlardı. Rumların yaptıkları teslim olma teklifini her keresinde geri çevirmişlerdir. Bununla beraber, buradaki mevzilere yerleşmiş olan türklerin rum saldırılarına karşı ne kadar dayanabilecekleri kesin olarak söylenemez. Çünkü zaten bunların sayısı iki elin parmaklarıyla sayılabilecek kadar azdır ve üstelik, yapılan savaşlar sonunda, her geçen gün kayıpları çoğalmaktadır. Allahtan ki Adanın başka taraflarından kaydırmalar yapılmaktadır ve teçhizat ikmali durumu iyidir.

İşin acı tarafı şuradadır : Kıbrısa, Adada sükûn ve düzeni sağlamak, can ve mal güvenliğini korumak için gönderilen Birleşmiş Milletler barış kuvveti, bütün bu olaylar karşısında eli kolu bağlı, seyirci kalmaktadır. Gerçi Barış Kuvvetine mensup bazı zırhlı araçlar türk ve rum hatları arasına girmişlerdir ve helikopterler de savaş alanının üzerinde uçmaktadırlar ama, General Gyaninin komutası altındaki askerlerin hiçbirinde türklere karşı girişilen saldırıyı durdurmak için en ufak bir hareket görülmemektedir. Saint Hilarion dağlarına gönderilen Barış Kuvvetinin başındaki kanadalı bir subayın söylediğine göre, kuvvet, sivil halka bir zarar gelmedikçe ve çatışma ıssız bölgelerde geçtiği sürece, bu çatışmaya karışmamak için kesin talimat almıştır. Başka bir deyişle, Adadâki Barış Kuvveti, dağın başındaki tarafları kendi kozlarını paylaşmaları için başbaşa bırakmaktadır.

Böyle bir düşüncenin, bütün endişeleri canlarını ve mallarını korumak olan Kıbrıs türkleri bakımından ne kadar elverişsiz olduğu ortadadır. Yıllardır böyle bir saldırıya hazırlandıkları anlaşılan rumlar, şimdi insan ve silâh çokluğunun kendilerine sağladığı üstünlüğe dayanarak, türkleri yerlerinden, yurtlarından etmeğe çalışmakta ve Birleşmiş Milletler kuvveti de, bunun karşısında kayıtsız kalmaktadır. Bu kayıtsızlık için gösterilen gerekçe de, Saint Hilarion dağlarındaki çatışmanın ıssız bir bölgede, sivil halka zarar getirmeyen türden olmasıdır. Böyle bir gerekçeye, ancak gülünebilir, Acaba ıssız bir dağ başındaki kaleyi korumaya çalışan bir avuç türk, barış kuvvetinin korumakla görevli olduğu sivil halktan değil midir? Bunlar oraya Adanın her tarafında insafsızca dağıtılıp sürülen soydaşlarının Birleşmiş Milletler tarafından korunmayan haklarını bari kendileri savunmak için değil de, keyif çatmak, ve arasıra da gelen geçen rumlara ateş açmak için mi çıkmışlardır? Ya onlara saldıranlar?.. Bu saldırgan çeteciler Saint Hilarion tepesindeki türklere silâh çekmek hakkını kimden almaktadırlar? Haydi, bir an için diyelim ki bu tepe-

K u l a ğ a K ü p e

Şantaj !

Selânik Şehir Meclisi bir karar almış: Eğer İstanbulda Patrikhane yıkılırsa, onlar da Atatürkün Selânikte doğduğu evi yıkacaklarmış!

Tasa! Biz putperest değiliz. Atatürkün artık doğduğu yer de, yaşadığı yer de, öldüğü yer de türk milletinin kalbi olmuştur. Onun için, ellerinden geleni esirgemesinler.

Ama, daha akıllıca bir hareket bu evi yıkmamaktır. Patrikhanenin eline pasaportu verildiğinde - Papandreu bu kafada kaldıkça mutlaka verilecektir - papazcıklarını oraya yerleştirirler.

deki türkler düzene karşı başkaldırmış, silâhlı âsilerdir, ya onlara karşı havan topları,ağır makineli tüfeklerle saldıranlar hangi devletin askerleridirler? Birleşmiş Milletler kuvvetini yönetmekle görevli olanlar bu soruların doğru karşılığını bulmadıkça, mavi bereliler Kıbrısta olup bitenler karşısında elbette ki seyirci kalmaktan öteye gidemeyecektir.

Fakat bu görevliler ister doğru yolu görsünler, ister görmesinler, Girne boğazı ister rumların eline geçsin ister geçmesin, kıbrıslı çeteciler - ve ne yazık ki, tutumlarını değiştirmezlerse, çetecilerle birlikte koca Birleşmiş Milletler- eninde sonunda başlarını kayalara vurmaktan kurtulamayacaklardır; Başbakan İnönünün bu hafta başında söylediği gibi, Girne yolu düşse de, düşmese de Türkiye Kıbrısın elden çıkmasına, Adadaki türk haklarının kaybolmasına asla müsaade etmeyecektir.

B.M. den Ralph Bunch Kıbrısta
Turistik geziler

Bir infialin ifadesi

Geride bıraktığımız haftanın sonlarında birgün, Lefkoşenin türk kesiminde, bütün, yabancı gazetecilerin ilgiyle izleyip önemle duyurdukları bir olay geçti. Kıbrıstaki Birleşmiş Milletler Barış Kuvvetinin kumandanı hintli General Gyani o gün, Kıbrıs türk lideri Dr. Fazıl Küçükle bir görüşme yapmak üzere türk kesimine gelmişti. Görüşme bittikten sonra General Gyani Fazıl Küçükün evinden çıkıp otomobiline doğru yürürken, birden, etrafına yüzlerce insan toplandı General kendini otomobile zor atmıştı ki, toplanan bu kızgın bakışlı insanlar yumruklarını sıkarak arabanın çevresini sardılar, bağırmaya başladılar. Bağıranların çoğu, Gyani'ye Adadan çekilip gitmesini öğütlüyordu. Tabii, bu arada sıkılan yumrukların birkaçı arabanın üzerine indi, ortalıkta uçuşan birkaç taş da camlara çarpıp yere düştü. Araba büyük bir hızla olay yerinden uzaklaşırken camların gerisine bakanlar, hintli Generalin kara, benzinin sararmış olduğunu gördüler. Aynı sırada, Dr. Fazıl Küçük de, büyük bir telâş ve gayretle kalabalığı dağıtmağa, Generalin arabasına yol açmaya çalışıyordu. Kalabalığın içindeki yaşlı bir türk, gazetecilere dönerek, şöyle dedi :

"— Söyleyin bu adama, bir daha sakın buralara gelmesin! Yoksa hapı yuttuğu gündür."

Kıbrıstan alınan haberlere bakılırsa bu, Kıbrıs türklerinin Adadaki Birleşmiş Milletler barış kuvvetine karşı duydukları kırgınlığı göstermek için yaptıkları tek gösteri değildir. Bu olaydan önce olduğu gibi ondan sonra da, Lefkoşenin türk kesiminde çeşitli sessiz yürüyüşler düzenlenmiştir. Bu yürüyüşlere katılanlar, ellerinde taşıdıkları levhalarda, haklı olarak "Birleşmiş Milletler buraya türklerin öldürülmesini seyretmeye mi geldi?" diye sormakta ve barış kuvvetinin günahsız çocuklarla silâhsız insanların katillerini bulması istenmektedir. İtiraf etmek gerekir ki, general Gyani, bu levhalarda yazılanlar konusunda

Makarios ve Grivas Atinada
Bir madalyonun iki yüzü

hiç de tatmin edici karşılıklar verebilecek durumda değildir.

Tetikte bekleyenler

Kıbrıs türklerinin Adadaki Birleşmiş Milletler, kuvvetlerinin tutum ve davranışları karşısında duydukları kırgınlık, doğrusu istenirse, hiç de haksız değildir. Aldıkları buyruk gereğince kendilerine ateş açılmadıkça silâh kullanmayan bu kuvvetler, rumların türklere karşı giriştikleri saldırılar karşısında seyirci kalmaktan öteye gidememektedirler. Çeteci rumlara, Birleşmiş Milletler askerlerine dokunmadıkça rahatça, türklere saldırmak fırsatı vermekten başka bir işe yaramayan bu buyruğun Barış Kuvvetinin Adadaki etkisini ne kadar azalttığı, rumların Saint Hilarion dağlarında türklere karşı yaptıkları saldırılar sırasında bir kere daha açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır.

General Gyani bu hafta, Kıbrıstaki türk temsilcileriyle yaptığı konuşmalarda durumdan dolayı kendisinin sorumlu olmadığını bildirmiştir. Hintli generalin söylediğine göre Barış Kuvvetleri Genel Sekreter Thant'dan emir almaktadırlar, aldıkları emir ise budur. O bakımdan teşebbüsler Lefkoşede değil, Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreteri nezdinde yapılmalıdır Genel Sekreter bu çeşit açık askerî hareketlere, bayağı savaşlara müdahale için emir verirse Barış Kuvvetleri bunu elbette tatbik edeceklerdir. Komutana bakılırsa uzun zamandır hazırlanıp tertiplenmiş taarruz Barış Kuvvetlerini gafil avlamış ve bu kendileri için sürpriz olmuştur.

Barış Kuvvetlerinin gafletinden zaten hiç kimse şüphe etmemektedir.

Tanrıdan ümit kesilir mi?

Geride bıraktığımız hafta içinde bir yandan Kıbrıstaki çarpışmalar devam ederken, diğer yandan arabulucu Tuomioja da Atinada yunan idarecileriyle görüşmeler yaptı.

İyimser yaradılışlı Tuomioja Pazar gecesi Lefkoşeden Atinaya geldiği zaman, kendisini hava alanında karşılayan gazetecilere pek iyimser bir demeç veremedi. Aksine biraz karamsar olduğunu bile gizlemedi., Finli arabulucuya göre Türkiye ile kıbrıslı rumların görüşü birbiriyle taban tabana aykırıydı ve durumun birçok bakımdan tehlikeli olduğu gizlenemezdi.

Gerçi Pazar gecesi basına verdiği demeçte karamsar konuşan Tuomioja Pazartesi gecesi Atinadan ayrılırken yeniden devamlı iyimserliğine kavuşmuş görünüyordu ama, yunan idarecileriyle yaptığı iki günlük konuşmalarda hiçbir kesin sonuca ulaşılamamıştır. Bu görüşmeler sonunda ortaya çıkan tek önemli gerçek, yunan hükümetinin artık Kıbrıs rumlarıyla tam bir kader ve işbirliği yapmaya kararlı olduğudur. Papandreu, finli diplomatla Atina dışındaki yazlık evinde yaptığı iki uzun görüşmede, Tuomioja'ya Kıbrıs anlaşmazlığının Makariosun Atina ziyareti sırasında yayınlanan on noktalı bildiriye uygun bir şekilde çözülmesi gerektiğini anlatmaya çalışmıştır. Bu on noktalık bildiri, bilindiği gibi, rumların Kıbrısta çıkardıkları gürültünün dönüp dolaşıp bir ellenizm sevdasından çıktığını açıkça ortaya koymaktadır. Oysa türk hükümetinin ne kuru gürültü dinleyecek, ne de bir ham hayâl yüzünden kaybedecek zamanı vardır. Tuomioja da bunu gayet iyi bildiğine göre, eğer yunan görüşünde türk isteklerine uygun bir değişiklik olmamışsa, ikide bir ortaya sürdüğü iyimserliğini yaradılışından başka birşeye bağlamak kolay değildir.

İnönü ve Stikker
"Ne olacak, söyle bakalım!"

Nato

Sakal ve bıyık hikâyesi

Bu hafta, NATO Genel Sakreteri Stikker'in Ankaraya ve Atinaya yaptığı seyahatin hazırlanış tarzını bilenler hem bu teşkilâtın, hem de onun 1 numaralı adamının ne zor şartlar altında çalıştığını farketmekten kendilerini alamadılar. Dirk Stikker, Avrupanın 15 karılı kocasıdır ve karılarının her biri ötekinden kıskançtır. Onun için babacan hollandalı her adımını dikkatli ve bin tedbir alarak atmak mecburiyetindedir.

Stikker Ankara ve Atinaya, tabii Kıbrıs dolayısıyla NATO'nun bu kanadında husule gelen tadsız durum yüzünden geldi. Ama bu, açıkça söylenemedi. Zira Kıbrıs, resmen NATO'nun kapsadığı bir devlet değildir. Bundan dolayı resmî tebliğlerde bin dereden bin su getirildi. Efendim, Genel Sekreter iki üye Türkiye ile Yunanistanın iktisadî, askerî, siyasî meselelerini inceleyecekti. Bu konuda Ankara ve Atina yetkilileriyle görüşecekti, NATO'yu ilgilendiren konulan konuşacaktı. Belki bu arada, Kıbrısa da temas edilecekti!

Tabii buna hiç kimse inanmadı ve Stikker hem Ankarada, hem Atinada sadece Kabrıstan doğan durumu konuştu.

Sulh güvercini

Pazartesi akşamı, Esonboğa Hava alanına inen NATO Genel Sekreteri Stikker, basın mensuplarına:

"—Şu anda çok güç bir durumda-

yım. Ortadaki güçlüklerin halledilmesi veya daha az ciddi bir havaya sokulması benim vazifemdir. Vaziyet kesin bir yola girmişse, vazifem daha da ağırlaşacaktır. Çünkü benim asıl görevim, bu bölgenin birliğini, gücünü ve verimliliğini muhafaza etmektir. NATO üyelerinin birliği, gücü buna bağlıdır, üstümüzdeki ağırlığa ancak bu şekilde karşı koyabiliriz" dedi.

Genel Sekreter biraz üzgün, Hattâ tedirgin görünüyordu. Gazetecilerin, NATO'nun Kıbrıs olaylarına karşı ilgisiz kaldığını ima eden bir sorusunu ise Stikker:

"— NATO bu konuda pasif mi davrandı, bilmiyorum. Kıbrıs konusu Konseyimizde birkaç defa söz konusu oldu. Ortada pasiflikle ilgili bir durum varsa, bu da elçilerin sessizliğinden doğmuştur" diyerek cevaplandırdı.

Stikker kelimeleri seçerken tereddüt ediyor, sık sık duralıyordu. Nihayet baklayı ağzından çıkardı:

"—Bedbaht Adada olanları biliyorum. Bir arabulucu da orada bulunuyor. Ben bu konuya karışmam. Konu Birleşmiş Milletlerin konusudur. NATO gerekli tedbirleri almıya hazırdır. Ancak ne bir davet, ne de bir talep oldu."

«Stikker'in son sözleri NATO üyesi devletlerin tutumunu tam olarak aksettirmek bakımından son derece önemlidir. Gerçekten ittifaka üye devletlerin Paristeki delegeleri, âdeta ağız birliği etmişçesine, meselenin NATO alanına dahil olmadığını, zira Kıbrısın NATO ile hiçbir ilgisi bulunmadığını ileri sürmektedirler. Aynı tutum daha önce Hindiçini ve Berlin meseleleri patlak verdiğinde da görülmüş, toplantılarda delegelerin büyük bir çoğunluğu konunun NATO sahasının dışında olduğunu söylemişlerdir. Ancak bu sonuncu meselede unutulan, ya da üzerinde durulmak istenmiyen husus konunun sadece Kıbrıs değil aynı zamanda ittifaka dahil iki üye devletin, Türkiye ve Yunanistanın müşterek problemi olduğudur ve NATO'nun şüphesiz en başta gelen görevlerinden biri de bu iki devlet arasında baş gösteren anlaşmazlığı olumlu bir hal çilesine bağlamaktır. İşte Genel Sekreter Stikker'in Türkiyeyi ziyaret sebebi de budur.

Avrupa avrupalılarındır!

Belçikada valonlar ile flamanlar arasındaki ihtilâfta Avrupa Konseyine bir söz düşmesi güçtür. Zira bu, Avrupa Konseyi üyesi bir devletin kendi iç işidir.

Avrupa Konseyi İngilterenin Yemendeki durumunda da bir vaziyet alamaz. Yemen Avrupanın dışındadır.

Ama Avrupa Konseyinin bu defaki toplantısında bir kuvvetli cereyan belirmiştir : Avrupalılar arasındaki meselelerde Avrupa Konseyinin sözü duyulmalıdır. Bu cereyan, Konseyin Başkanı fransız M.Pfilmlin tarafından ifade edilmiştir ve fikrin kudret kazanmasına Kıbrıs Meselesi vesile olmuştur. Çok avrupalı, bir Avrupa işi olan Kıbrısa Avrupa dışı devletlerin müdahale etmesi karşısında isyan etmişler ve misal olarak da Amerika kıtasını göstermişlerdir. Amerika kıtasına ait meseleler önce amerikanlar arası bir teşkilâtta görüşülmektedir.

Atlantik Paktı için de durum aynıdır. Kıbrısın bu pakta dahil olmadığı malûmdur. Paktın, kendi bölgesini ilgilendirmeyen hususi durumlarla ilgilenmekten çekindiği de doğrudur. Ama diyelim ki Vietnam yüzünden Amerika ile Fransanın, bu iki NATO üyesinin arası öyle bir açıldı ki Pakt çatlamak tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. NATO, Vietnam Paktın bölgesi içinde değil diye Amerika ile Fransa arasındaki bu ihtilâfa barışmayacak mıdır?

Eğer karışmayacaksa, pek dar bir görüşe sahiptir demektir.

Kıbrıs hiç bir zaman, bir müstakil mesele olmamıştır. Kıbrıs devletinin kendisi, Türkiye ile Yunanistanın, İngiltereyle birlikte bir masa başına oturup yarattığı bir kukladır. Birbirine giren, Kıbrıs ile Türkiye veya İngiltere değildir. Hadise, Türkiye ile Yunanistan arasında ve Yunanistanın ellenizm hastalığının tepmesi neticesi çıkmış bir patırtıdır.

Kıbrısa Avrupa ve NATO dışı kuvvetleri karıştıran, bunun Avrupa içinde halledilmesini istemeyen Atinadır. Böyle olmasaydı ilk anglo-amerikan teklifi kabul edilirdi ve ihtilâf bu kadar alevlenmezdi. Ama Atina şöyle düşünmüştür: Eğer komünistler, nötralistler, başka sevdalar peşinde koşan asyalılar ve afrikalılar işe burunlarını sokarlarsa gerçekler değişik şekil alır, başka açıdan değerlendirilir ve ellenizm dâvası muzaffer olur.

Zor olur!

Avrupa Konseyi karışsa da karışmasa da, NATO meseleyi ele alsa da almasa da Türkiye Kıbrıs Dâvasını bir müstakil iş diye değil, türk-yunan münasebetlerinin bir parçası gözüyle gördüğünü ilan etmiştir ve bütün ihtilâtlar bu münasebetlerde kendisini belli edecektir. Atina, hiç başka bir şey hayâl etmesin. Biz Makariosu değil, Papandreuyu tanıyoruz. Onun davranışlarıdır ki barış veya harbi tâyin edecektir.

Biz barışa hazırız.

Harbe de..

"Günaydın hüzün"

Stikker'le resmî görüşmeler Salı günü başladı. Genel Sekreter, sabahleyin Cumhurbaşkanlığı köşkünün özel defterini imzaladıktan sonra Anıtkabire çiçek koydu. Saat 10.30'da Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakan Vekili Kemal Satırı ziyaret etti. Dışişleri Bakanlığında yapılan toplantıya, ayrıca, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Fuat Bayramoğlu, NATO daimi delegesi Muharrem Nuri Birgi, Genel Sekreterin NATO işleri yardımcısı Osman Olcay ile NATO Dairesi Genel Müdürü Pertev Subaşı da katıldılar. Toplantıda, Satır daha çok meselenin genel bir takdimini yaparak, Kıbrısın tarihinden, Londra ve Zürih andlaşmalarından bahsetti. Son olayların patlak verdiği günden bu yana gelişimi anlattı. Bunlar esasen Stikker'in yabancısı olmadığı konulardı. Özellikle Kıbrıstaki son olayları gerek gazetelerden ve gerekse Muharrem Nuri Birginin özel bir titizlikle hazırlayarak her sabah kendisine göndermiş, olduğu raporlardan günügününe takip etmişti.

Genel Sekreterin asıl faydalı temasını, Başbakan İsmet İnönü ile yaptığı görüşmeler teşkil etti. Saat 11'de Başbakanın odasında yapılan toplantıya ilk kadroya ilâveten Genel Kur-

may Harekât Dairesi Başkanı Turgut Sünalp de katıldı. İnönü, kendisine has üslubuyla meseleyi özetliyerek Genel Sekretere Kıbrıs meselesini kalın izgileriyle izah etti ve özellikle konunun NATO'yu ilgilendiren kısmı üzerinde durdu. Başbakan, Kıbrısı müstakil bir mesele olarak ele almanın mümkün olamıyacagını, bunu NATO çerçevesi içinde mütalâa etmek gerektiğini ileri sürdü. Bu ittifaka üye olan devletlerin iki üye devlet arasındaki bir anlaşmazlığa mutlaka müdahale etmeleri gerektiğini söyledi. Geçmiş yıllardan örnekler alarak -Kore gibi- Türkiyenin ittifaklarına sadık kalmış bir ülke olduğunu ve şimdi aynı sadakatin diğer üye devletlerden beklenildiğini anlattı. Sözü Yunanistanın Kıbrıs olayları karşısındaki tutumuna getirerek, bunun NATO'nun bütünlüğünü tehlikeye düşürebileceğine işaret etti. Başbakan, bu konuda Türkiyenin NATO'dan tek isteğinin biraz daha aktif politika olduğunu söyledi. NATO duruma el koymalı ve Yunanistan ile Türkiyeden hangisini suçlu görürse, onu uyarmalıydı. İnönü, Genel Sekretere son olarak, iki devlet arasındaki gerginliğin her geçen gün biraz daha artmakta olduğunu söyledi ve :

"— Ben de duruma nihayet bir dereceye kadar hakim olabilirim" dedi.

"Suçluların telaşı"

Sabah saat 11'den 14'e kadar devam eden Başbakanlıktaki toplantıdan sonra, Genel Kurmay Başkanlığında, Stikker'in de hazır bulunduğu bir brifing düzenlendi. Saat 16'da başlıyan bu toplantının da ağırlık merkezini gene Kıbrıs olayları teşkil etti. Başbakanlıktan getirtilen, üzeri işaretlerle dolu bir kabartma haritanın başında kumandanlar, meselenin askerî cephesini anlattılar. Kıbrıstaki türk alayının, rum ve yunan kuvvetlerinin, türk mücahitlerinin durumları izah edildi. Yakılan, yıkılan türk köyleri tek tek gösterildi. Genel Sekretere sunulan tablo gerçekten tüyleri ürpertecek kadar korkunçtu. 92 türk köyü rumlar tarafından yakılmış, 163 türk öldürülmüş 657 türk yaralanmıştı. 192 kişinin ise nerede olduğu bilinmiyordu. Halen 30 bine yakın türk, evleri yakılmış olduğundan göçmen hayatı yaşamaktaydı Stikker, çizilen bu kanlı tabloyu üzüntüyle dinliyor ve sık sık çaresizlik ifadesi olan jestler yapıyordu. Bu arada kendisine Yunanistandan gelen bir haber duyurulduğunda büsbütün üzüldü. Atina, Genel Sekreteri hiç de hoş olmıyan bir şekilde karşılamaya hazırlanmaktaydı.Orada bulunanlar gayri ihtiyari bir süre önce Yunanistanda George Ball'a yöneltilen "Go home Yankee" çığlıklarını hatırladılar. Ayrıca Atina Hükümeti, Genel Sekreterle sadece NATO'nun meselelerini görüşeceğini ve Kıbrıs Meselesinin NATO ile bir ilgisi olmadığını basına açıklamıştı. Yunanistan "suçluların telâşı" içindeydi.

Bu hava içinde Çarşamba sabahı Ankaradan Atinaya hareket eden Stikker, durumdan pek de ümitli görünmüyordu. Bir şeyden memnundu: Türkiyenin batı ittifakını gönül rızasıyla bir kenara itmek niyeti yoktu. Ama ittifak Türkiyeyi iterse, Türkiye de elbette başının çaresine bakmayı bilecekti. Stikker İnönüde, buna dair verilmiş kesin kararı sezmekte güçlük çekmedi.

Seçimler

Delege avı

(Kapaktaki konu)

Haftanın başında Salı günü Meclis Basın Bürosuna giren ve oradaki lerle bayramlaşan AP Erzurum milletvekili Turhan Bilgin, seçim bölgesinde yaptığı gezi ile ilgili intibalarını soran bir gazeteciye:

"— Arabalar kazanıyor" dedi.

Gazeteci bundan birşey anlıyamamıştı, sordu:

"— Seçimi mi?"

"— Hayır parayı!.. Jipler, otomobiller, minübüsler ilçelerde, köylerde vızır vızır, aday adaylarını dolaştırıyorlar. Bir araba, günlüğü 300 liradan kiralanabiliyor."

Turhan Bilginin teşhisi oldukça isabetlidir. Çünkü 7 Hazirandaki Senato ara seçimleri için en büyük handikap olan aday yoklamaları 3 Mayıs Pazar günü yapılacaktır. 3 Mayıs Pazar günü 24 ilde partilerin yoklama kurulları toplanacak ve ara seçimleri için diğer partilerin adayları ile mücadeleye girecek olan kendi adaylarını seçeceklerdir. Ancak içinde bulunduğumuz yoklama öncesi devresinde partilere aday olmak için müracaat edenler, diğer partilerle mücadeleden çok kendi partilerindeki aday adayları ile uğraşmakta, önce kendi adaylıklarını garantiye almağa çalışmaktadır. lar. Bunun için de tek yol, mümkün olduğu kadar fazla sayıda yoklama kurulu delegesinden "oyumu sana vereceğim" sözünü koparmaktır. Fakat bu iş, sanıldığı kadar kolay değildir. Çünkü zamanımızda delegeler, mavi boncuğu adama kolay kolay vermemektedirler. Bu delegeler, her adayın, verdiği ziyafette rakı ikram ediş tarzını iyice tetkik etmekte, bölgeye yaptırmayı vaadettiği baraj, fabrika, okul veya cami ile ilgili nutku nasıl attığını iyice incelemekte, fakat yine de tereddütlerini kolay yenememekte-

dirler. Buna rağmen, altı yıl sürecek senatörlüğün cazibesi aday adaylarına şevk vermekte, ziyafetler ziyafetleri, nutuklar nutukları ve Jipler minübüsleri kovalamaktadır. Bu alanda başka bir yol da, genel merkez veya bölgelerdeki nüfuslu şahısların desteğini sağlamak suretiyle delegelerin oylarını "yukarıdan" çelmektir. Ancak bu usul, çok kuvvetli politika bilgisinin yanında "ben Ankaraya gidersem, sen de...." diye başlıyan muğlâk pazarlıkları yapabilme yeteneğine ihtiyaç göstermektedir.

Mücadele şimdilik daha çok partilerin iç bünyelerinde cereyan etmekte, genel merkezlerde, teşkilâtlarda bir adaylığı garantileme yarışıdır, süregitmektedir. Bu mücadelede en çok zorluğa uğrayanlar da A.P. den senatör olmanın kolaylığına aldananlardır. 1961 seçimlerinde bu partiden kolayca milletvekili ve senatör seçilenleri örnek alanlar A.P. ye akın etmişler, AP ise yaptığı yoklama yönetmeliği ile işi en zor hale getirmenin yolunu bulmuş, illerdeki yoklama kurullarının delege sayısını diğer partilere göre birkaç misli arttırmıştır. Bu bir AP adayının delegelerle temas ve onların oyunu sağlamakta diğer partilerin adaylarına göre birkaç misli zorlukla karşılaşması demektir.

Ucuzcu mağazanın hali

Belki de bundan dolayıdır ki 28 Nisan salı akşamı, Ispartadan yeni dönmüş olan AP Genel Başkan Vekili Saadettin Bilgiç son derece telâşlı ve meşguldü. İllerden gelen telefonlara cevap veriyor, telgrafları okuyor, yazışmaların tamamlanması için sağa, sola direktifler yağdırıyordu. AP fiili liderinin telâşının sebebi, adaylık için partiye müracaat edeceklere tanınan mühletin sona ermiş olmasıydı. Fakat yine de işler bitmemişti. Bilgiç bir yandan uğraşıyor, bir yandan kızgın kızgın söyleniyordu. Sanki bu teşkilât, işleri son âna bırakmasa olmazdı. Sanki adaylar, müracaat için son, güne kadar tereddüt etmek zorundaydılar. Bu kadar da olmazdı yâni! Adaylık için müracaat mühleti 25 Nisandan 28 Nisana uzatılmış, yine de işler bitmemişti. Hem, bu ne tahacümdü canım! Adalet partisi senatörlüğü sinema bileti miydi ki böyle kuyruğa giriliyordu!..

AP ye, ara seçimlerinde çıkarabileceği âzami 25-30 senatörlük için 100'e yakın aday müracaatı yapılmıştır; Senatörlüklerini kurada kaybedenlerin dışında AP adaylığı için müracaat edenler pek fazla sansasyon yaratacak isimler değildir. Eski DP milletvekillerinden Ziya Termen ile Ömer Mart Çanakkale teşkilâtına müracatta bulunmuşlardır. Lokomotif meselesinde yolsuzluk yaptığı iddiası ile mahkemeye verilenlerden Abbas Çetin, AP nin Kars senatörlüğüne talip olmuştur. AP'lilerin ifadesi ile "eski müsteşarlardan" Necmi Özkazanç, Artvin için adaylığa müracaat etmiştir. İktisatçı Sezai Diblan ile avukat Mustafa Deliveli Hatay teşkilâtına aday olarak kaydolmuşlardır. Profesör Lûtfi Ülkümen Erzurumda adaylığa müracaat etmiştir. AP'nin büyük iddialar taşıdığı İstanbul seçimleri için adaylığa müracaat eden "süper isimler" ise, E-

«Münasebetsiz Mehmet Efendi»

Mehmet Yüceler

Bu Bayramda türk halkına çektirilen kahve sıkıntısı, dünyanın her hangi bir açık rejiminde bir Bakanın istifasını gerektirmeğe yeter. Eğer bu yetmezse, bir Bakanın, baştan aşağı beceriksizlik olan bir tasarrufu mazur göstermek için ucuz bir demagojiyi kendisine silah edinmesi mutlaka yeter. Bakalım, Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yüceler bunu anlayacak mı?

Bugün Türkiyede, halkın kahve içmemesi gibi bir mesele yoktur. Kahve Türkiyeye yılda 50 milyon liraya maloluyormuş, onun için halk kahve yerine çay içmeliymiş, bu, sadece Mehmet Yücelerin günü geçmiş zihnindedir. Halk kahve içecektir ve Hükümet bunun için gerekli dövizi bulacaktır. Mehmet Yücelerin aklıyla her şeyi halletmek kabildir. Daha neler ve neler Türkiyeye milyonlarca değil, milyarlarca liralık dövize malolmaktadır. Bunların hepsini kaldırıp yerlerine yerli bir takım maddeler koysak Maliye Bakanı Ferit Melen ne kadar rahat eder!

Ama bu, okulları kaldırıp Milli Eğitim Bakanlığı yapmaktır.

Mehmet Yücelerin söylediği sözün bir değeri bulunduğu muhakkaktır. Ama böyle bir kemer sıkma, tamamile beceriksizlikten dolayı memlekette kahve stokları eridiği zaman sadece kahve konusunda ortaya atılmaz. Belki günü gelecektir ve belki bu gün sandığımızdan da yakındır, türk milleti haysiyet ve şerefi için kendisini bir çok şeyden mahrum edecektir. İktisadi istiklâlin Almanya ve İngiltere gibi memleketlerde, harpten sonra, böyle bir yoldan sağlandığını sadece Mehmet Yüceler değil, herkes bilmektedir. Fakat bu ucuz demagoji, bir bumerang gibi, ancak Tekel Bakanını zedelemiştir.

Kahve stoku bitiyor, kimse farkında değil. Aylardır feryat ediliyor, Tekel Bakanı "kahve içmeyin" diyor. Dünyanın dört bucağında bol maaşlı ticaret ataşelerimiz vardır, tekelciler, "kahve arama heyeti" diye yabancı memleketlere gidiyorlar. "Komşu, Huriye hanım, hu! Kahvem bitmiş, bu akşam bizim kızın misafirleri var, bana beş fincanlık kahve ödünç verir misin?" gibilerden bir kaç ton kahvenin peşinde koşuluyor. Bir piyes ki, her perdesi ayrı bir rezalet.

...ve sonra, ciddi ciddi "kahve yerine çay için" cevherini yumurtlayan Bakan.

Aa canım Bakan, sen Bakanlık yerine biraz daha milletvekilliği yapsana . . 23 Nisanda çocuklara devlet idare ettirmiyoruz ki !

mekli General Tekin Arıburnu, avukat Agop, Binyat, gazeteci Sami Kırdar, avukat Fethi Başak ve 70 yaşından sonra daha çok hastalıklarını kendine dert edinmiş olan Profesör Behçet Sabit Erdurandır. Müracaat mühletinin sona ermesine bir gün kala, DP devrinde DDY Genel Müdürlüğünde yürüttüğü garip icraatla şöhret yapan Safa Yalçukun adaylığından da bahsedilmeğe başlanmıştır. AP liderlerinin, Ispartadan adaylığını koyacağını ilân ettikleri Aydın Yalçından ise herhangi bir ses çıkmamıştır.

"İstanbulun orta yeri sinema"

Bugünlerde İstanbuldaki Toptaşı Cezaevinin bir koğuşu gelinlik kızlar gibi hâbire süslenmektedir. Duvarlara en pahalı cinsten plâstik boyalar sürülmekte, banyo daireleri lüks bir hale getirilmektedir. Bu koğuşun sevinci boşuna değildir. Bir kere koğuş sakinlerinden Mükerrem Sarolun, mali durumu, bazı matbaalarının tekrar gelir getirmeğe başlaması ile, eskisine yakın bir yükselme göstermiştir. İkincisi ve daha önemli olanı ise koğuş sakinlerinden ikisinin yakın akrabaları, büyük bir ihtimalle, ara seçimleri sonucu İstanbul senatörü olarak Parlâmentoya gireceklerdir. Senatör adaylığı için A.P. ye müracaat edenlerden Yekta Kazancıgil, Mükerrem Sarolun eniştesidir. Adaylardan Mehmet Yardımcı ise aynı koğuşta cezasını çekmekte olan Celâl Yardımcının kardeşidir. Genel Merkezin direktiflerine pek kulak asmayan eski DP'lilerin ellerinde tuttukları İstanbul AP teşkilâtının da bu koğuştan gelen uyarmalara tahminlerin üstünde önem verdiği kulaktan kulağa söylenmektedir...

İstanbul, ara seçimleri dolayısıyla AP içinde beliren mücadele bakımından gerçekten ilginç bir görünüş kazanmıştır. Yoklamalar arefesinde, Genel Merkezin etkisi bu ilde sıfıra doğru yaklaşmakta, kurada kaybeden AP İstanbul senatörleri ile yeni adaylar arasındaki mücadele sertleşmektedir. İl Başkanı ve senatör aday adayı Nuri Erogan, yoklamalara müessir olmak için Genel Merkezde büyük öfke yaratan bazı tüzük dışı kararlar almağa teşebbüs ederken, eski devrin filizlendirdiği bazı iş adamları tarafından desteklenen adaylar, teşkilât üzerinde harıl harıl çalışmaktadırlar.

Bu arada, gecekonducu senatör Rıfat Öztürkçinenin mücadele şekli hakkında ilginç, bir haber yayılmaktadır. Söylentiye göre yalnız yeni adaylara değil, üç yıldır beraber senatör olarak çalıştığı partili arkadaşlarına karşı da mücadele bayrağını açmış olan Öztürkçine, son günlerde harıl harıl bazı resimleri teksir ettirip dağıttırmaktadır. Bu resimlerden birinde AP İstanbul senatörü Şevket Akyürek, Başbakan İnönünün elini öperken görülmektedir ve AP'nin seçim usûllerinden anlayanlar Akyürekin böylece şansını kaybedebileceğini söylemektedirler.

Kurada kaybedenlerden ermeni asıllı senatör Berç Turanın da seçim şansının çok azaldığı haber verilmektedir. Bu hükme varanlar, İstanbul ermenileri arasında Berç Turandan daha çok sevilen ermeni patriğinin hususi kâtibi Agop Binyatın adaylığa müracaat etmesini sebep olarak ileri sürmektedirler.

İstanbulda, Celâl Bayarın yakını Özel Şahingiray dışındaki kurazede

Turhan Feyzioğlu
İhtiyatlı tahminler

senatörlerin tekrar seçilme şansları görülmemektedir. Hatta siyasi çevrelerde, AP taraftarı gazetelerin, bu talihsiz senatörlerin adaylıklarını takdim ederken "eski senatör" sıfatını kullanmaları bile manidar karşılanmaktadır. AP'li gazetelerin bu tutumunu kehanet olarak kabul edenler vardır.

3 Mayıstaki yoklamalardan sonra, AP Temsilciler Meclisi, kazanan adayların durumunu incelemek üzere 5 Mayısta toplanacaktır. Kuruluş şekli itibariyle Genel Merkezin hakimiyetinde olan Temsilciler Meclisinin, teşkilâtın seçtiği bazı adayları veto etmesi halinde büyük gürültülerin çıkması, hatta bazı yerlerde bölünmelerin olması beklenmektedir. Meselâ İstanbul İl Başkanı Nuri Eroganın aday yoklamasını kazandığı takdirde mutlaka veto edileceği belirtilmekte ve bunun yaratacağı sonuçlar tahmin edilememektedir.

AP kurmayları ve tahminleri

AP'nin yöneticileri arasına giren Mehmet Turgut, AKİS muhabirinin, seçim neticeleri hakkındaki sorusunu bu hafta şöyle cevaplandırdı:

"— 50 senatörlükten 30'unu alırız. Bu da maksimum bir tahmindir!"

Mühendis unvanını taşıyan ve bunun gerektirdiği titizliğe sahip olduğunu ispat etmek isteyen Mehmet Turgut gülerek devam etti:

"— Bizimkisi mühendis tahmini. 1961 seçimlerinde Kâmuran Evliyaoğlu AP'nin 265 milletvekilliği kazanacağını, Nuri Beşer ise 220'nin garanti olduğunu söylemişlerdi. Ben ise 182 dedimdi. Benimki, eksiği ile doğru çıktı..."

Turgut bu sözleri ile - bilmeden - AP'nin 1961'den beri pek değişmediğini ortaya koymuş olmaktadır. Çeşitli kafalardan çeşitli seslerin çıktığı AP, 1961'de ne ise bugün de akordsuzluk bakımından odur:

Mehmet Turgut, 50 senatörlükten en fazla 30 senatörlük beklerken, partinin seçimden sorumlu Genel Başkan Vekili Faruk Sükan 40'a kadar yükselmiş. Saadettin Bilgiç ise en aşağı 35 senatörlüğü kendi partisinin kazanacağını söylemiştir.

AP'lilerin İstanbul seçimleri ile ilgili tahminleri ise, 6 senatörlüğün kendileri, 4 Senatörlüğün de CHP tarafından alınacağıdır. AP'li senatör Hüseyin Kalpaklıoğlunun tahmini ise, 7 AP, 3 CHP'dir.

-Garp cephesindeki sükûnet

CHP'lilerin tahminleri AP'ninkiler kadar çeşit arzetmemekte ve o kadar yüksek tutulmamaktadır. CHP'liler, ara seçimlerinde 18 ile 25 arasında senatörlük kazanacaklarını söylemekte, İstanbul hakkındaki tahminlerini ise "5 AP, 4 CHP, 1 CKMP veya 4 AP, 4 CHP ve 2 CKMP." şeklinde ifade etmektedirler.

CHP'de aday müracaat süresi 30 Nisanda tamamlanacaktır. CHP Genel Merkezi, bu tarihe kadar adayların kendisine bildirilmiyeceğini ve bu sebeple AP gibi erken açıklama yapmak imkânına sahip olmadığını ifade etmektedir. Disiplinli bir hüviyete sahip olan CHP'de adaylık mücadelesi daha sessiz ve gürültüsüz yürümektedir. Bugüne kadar tek sızıltı, kurada kaybeden senatörlerden Osman Cevdet Erkutun CKMP'den istifa ettikten sonra

derhal CHP adaylığı için müracaatta bulunduğu Kütahya teşkilâtından gelmiştir.

İstanbul teşkilâtına CHP adaylığı için müracaat edenler arasında eski Sağlık Bakanı Suat Seren, eski İstanbul İl Başkanı Ekrem Özden, Fethi Atanç, Mebrure Aksoley ve İl İdare Kurulu üyesi Abdullah Vehbi Uğur yer almaktadırlar.

Bu arada Maliye Bakanı Ferit Melenin Vanda seçime gireceği haber verilmektedir.

Genel Sekreter Vekili Turhan Feyzioğlu Avrupa Konseyinden döndükten bir gün sonra CHP'nin seçim hazırlıkları ile ilgili olarak AKİS muhabirine şöyle dedi :

"— Seçimlerin ön hazırlıkları tamamlanmıştır. Yoklamaların intizamla cereyanı için bütün tedbirler alınmış ve 26 ile Merkez görevlisi olarak gitmek üzere milletvekili ve senatörler görevlendirilmişlerdir. Seçim beyannamemiz tamamlanmak üzeredir. Diğer propaganda malzemesinin çoğu hazırdır. Ara seçimi CHP'nin Senatodaki sandalye sayısını arttıracaktır. Seçim mücadelemiz Atatürk ilkeleri, reformlar, devlet idaresinde maceradan uzak, ciddi ve plânlı hareket, vatandaşlar arasında husumet yaratmamak ve CHP'nin, halka vaadettiğini yerine getiren sözünün eri bir parti olduğunu anlatmaktır."

Feyzioğlu bu demeci verirken, AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala yâver-i hası Şinasi Osma ile Ege bölgesinden İstanbula doğru bir propaganda gezisine devam etmekte idi. Bu gezide iktidarı dilden düşürmiyen Gümüşpala, bir yerde yaptığı konuşmada da Şinasi Osmayı "Türkiyenin Clay'ı" ilân etti. Ancak Osmanın, Clay'in iki ünlü özelliğinden dövüşkenlik ve palavracılık- hangisine sahip olduğunu açıklamadı.

Bu arada, Gümüşpalanın gezi yaptığı bölgede bulunan bir ilde AP'liler şu propagandayı yaymaktaydılar:

"— Bakın, Kasım Gülek Halk Partisinden ayrılır ayrılmaz Allah kendisine iman nasip etti ve Gülek hac farizesini yerine getirdi!"

Meclis

İş çok, vakit yok

Meclis ve Senato, bayram tatilinden sonra haftanın başında salı günü tekrar toplandı. Ancak tatilden sonra girilen bu çalışma devresi, önümüzdeki Senato ara seçimleri dolayısıyla uzun sürecek değildir. Bu yüzden bayram öncesinde Millet Meclisi ve Senato gündemlerinde beliren şişkinliğin bu kısa devrede önlenmesi pek mümkün görülmemektedir.

Geciktirildikleri her gün bütçe açığını bir miktar daha arttıran vergi reform tasarılarının Meclisteki görüşmeleri henüz tamamlanmamıştır. Bugüne kadar ancak Zirai Gelir Vergisi Kanun Tasarısı ile Vergi Usul Kanununda yapılacak değişikliklerle ilgili tasarı Meclisten geçirilebilmiştir. Bina Vergileri Kanun Tasarısı ile ilgili görüşmelere salı günü başlanmıştır.

Öte yandan Meclislerden bir türlü çıkarılamıyan 21 Mayıs sanıklarının cezalarının onaylanması işi uzamaktadır. Sıkı yönetimin bir çok defa uzatılmasından şikâyet eden parlamenterlerimiz, uzanma sebebini, kendilerine düşen işi bir an önce tamamlıyarak ortadan kaldırmış değillerdir. Anayasanın, iki yıl içinde çıkarılmasını zorunlu kıldığı kanun tasarılarının bir kısmı hâlâ gündemde beklemektedir. Siyasî Partiler Kanun Tasarısı maddelere kadar gelindikten sonra. AP'nin bilinen tutumu ile görüşülemez hale getirilmiştir iki yıl içinde çıkarılması gereken tasarılardan özel okullar kanun tasarısı, devlet personeli meslek teşekkülleri kurulması hakkındaki tasarı, disiplin mahkemeleri kurulması ile ilgili tasarı da hâlâ beklemektedir

Fuad Sirmen
Bismillah!

Bu arada AP'li Tahsin Demiray ve arkadaşları tarafından türk-yunan münasebetlerinin tümü hakkında Mecliste genel görüşme açılması için verilen bir önerge vardır. Haftanın ortalarında, Çarşamba günü Mecliste bu önergenin 5 Mayıs Salı gününden itibaren görüşülmeye başlanması karar altına alınmıştır.

Yine Meclis gündeminde bekleyen ve gümrük tarifelerinde değişiklikler yapılmasını öngören bir tasarı vardır ki bu, Amerikan İktisadi Yardım Kurulu Başkanı Van Dyck'in giderayak hatırlattığı en önemli problemimiz "dış tediye dengesizliği"ni her gün arttıracak niteliktedir. İthalâtçılarımız gümrük tarifelerinde bu kanunla vukubulacak seviye yüksekliği, yürürlüğe girmeden liberasyon vasıtası ile memlekete harıl harıl mal sokmakta âdeta yarış etmektedirler.

Çare aranıyor

Haftanın başında Pazartesi günü Başbakanlıkta Başbakan İsmet İnönü, Başbakan Yardımcısı Kemal Satır ve Millet Meclisi Başkanı Fuat Sirmen üçlü bir toplantı yaptılar. Bütün bu ciddi ve acil problemler enine boyuna görüşüldü. Toplantının ertesi günü Millet Meclisi Başkanı Fuat Sirmen tarafından partilerin grup başkan vekilleri, Meclis Başkanlık Divanı ile ortak olarak toplanmaya çağırıldılar. Konu, Senato seçimi için girilecek tatile kadar Meclisin âzami randımanla çalışmasını sağlıyacak tedbirler üzerinde partilerin bir mutabakata varması idi. Toplantıdan bir gün önce Millet Meclisi Başkanı Fuat Sirmen. AKİS muhabirinin, alınması muhtemel tedbirlerle ilgili sorusuna cevap olarak şöyle dedi :

"— Prensip olarak Mayıs ortalarında, muhtemelen 14 Mayıs günü Meclislerin Senato ara seçimi için en az 9 Hazirana kadar devam edecek bir tatile girmeleri gerekmektedir. Bunun mânası, önümüzde iki haftalık bir zamanın kaldığıdır. Biz, Başkanlık olarak, bu süre içinde iyi bir çalışma sağlanması için tedbirler arayacağız. Partilerin grup temsilcilerinin katılacağı toplantıda mutabakat sağlanması için gayret edeceğiz. Meclisler bu kısa zaman içinde haftada beş gün çalışır ve en önemli konular tesbit edilip, bunlar muayyen günlerde görüşülürse bir netice sağlanabilir."

Sirmen, bu süre içinde vergi tasarıları ve türk-yunan münasebetleri ile ilgili genel görüşmenin tamamlanabileceği kanaatindedir.

Yunanlıların İlim Adamı Avı

Hiç kimse Eski Yunanı, Yeni Yunanistan kadar istismar etmemiştir. Avrupa medeniyetinin temelinde yatan Eski Yunandır. Yeni Yunanistan bunu, XIX. ve XX Asırda güttüğü ellenizm davasının bayrağı yapmış ve uzun asırlara ötesinde kalan bir devri kendisine propaganda silâhı edinmiştir. Bir toprak üzerinde milâttan önce yaşayan insanlarla milâdın XX. asrında yaşayan insanlar arasında hiç bir münasebetin bulunmayacağı aşikardır. Nitekim bugünün atinalısı ile Perikles devrinin atinası arasındaki fark ak ile kara arasındaki fark kadar büyüktür. Buna rağmen çok batılı, iki kavmin de "yunan" adını taşıması neticesi bu farkı görmemiş veya görmezlikten gelmiş, yunan davalarının bedavadan savunucusu olarak ortaya çıkmayı adeta avrupa medeniyetine karşı bir şeref borcu saymıştır. 1919-20 yıllarında Venizelos ve onun kurduğu büyük propaganda mekanizması bu histen faydalanmıştır, bugün halâ yunanlılar aynı telâkkileri kullanmak gayretindedirler. Bu gayretlerin netice vermediğini söylemek imkânı yoktur. Gerçi gerçekler en sonra hep galebe çalmaktadır ama bir geçici an Yeni Yunanistanın Eski Yunanı istismarının yunan davalarına geniş faydalar sağladığını kabul etmek lâzımdır.

Yunan sempatizanı âlimler

Âvrupada ellenizmin en hararetli savunucuları daima üniversite çevrelerinden çıkmıştır. Bunun sebebi üniversite çevreleri mensuplarının halden ziyade tarih içinde yaşamaları ve Eski Yunana herkesten fazla kıymet vermeleridir. İlim adamı gözüyle bakınca bir çok aktüel politik meselenin bir tarih açısından görünmemesine imkân yoktur. Düşünmek lâzımdır ki Lloyd George gibi bir adam, siyaset zaruretleri ne olursa olsun, Venizelosu Perikles ile kıyaslamaktan geri kalmamıştır. Son derece realist olması gereken bir ingiliz başbakanı bu kıyaslamayı yapınca, ömürleri kitaplar arasında geçen ve "yunan" denilince hep Eski Yunanı hatırlayan ilim adamlarının Atinadan yana vaziyet almalarında şaşılacak ne vardır ki?. Bundan dolayıdır ki 1919-20 yıllarında Atina dünya çapında bir kandırma kampanyasına giriştiğinde bilhassa Parla ve Londra üniversitelerinin ellenizm aşığı çevreleri Venizelosun değirmenlerine su taşımışlardır.

Bazıları bedava, bazıları parayla... Bazıları bir noktadan sonra isyan edip kamp değiştirerek, bazıları inatlarında ısrar ederek ve yeminli türk düşmanları olarak hizmet yaparak.. Bu sonuncuların tipik misali Londra Üniversitesinin meşhur King's College'inin rektörü Dr. Burrows'tur. Ancak Venizelosun ilim çevrelerinde, bütün avantajlarına rağmen fazla talihli olmadığı şuradan da bellidir ki bu yunan hayranı ilim adamı 14 Mayıs 1920'de, daha 52 yaşındayken - yani Venizelosa daha çok hizmet yapacak yaştayken - ölmüştür.

Bir ellenizm yuvası

King's College 1919-20 yıllarında Londrada ellenizmin yuvası olmuştur. Rektör Dr: Burrows Yunanistanın

Osmanlı delegeleri Sevr Andlaşmasını izmalamaya gidiyorlar

Londra Elçisi ile daimi temas halinde kalmış ve direktiflerini doğrudan doğruya Venizelos veya onun Dışişleri Bakanı Politisten almıştır. Dr. Burrows'un bu çeşit ellenizmden bir maddi menfaat sağlayıp sağlamadığı hususunda bir şey söylemek mümkün değildir. Ama en iyi ihtimalde - yani King's College'in rektörü için en iyi ihtimalde - yunanlılar bu ilim adamının Eski Yunana olan hayranlığından geniş ölçüde istifade etmişler ve bir âlimi tam bir politikacı haline getirmişlerdir. Zaten papazlarla ilim adamlarından politika kuklaları yaratmak yunanlıların daima marifetlerinden biri olmuştur.

King's College rektörünün yunan propagandasını ta üniversite içinde yapmasının vasıtasını konferanslar teşkil etmiştir. Dr. Burrows'un tertibiyle her yıl College'de konferanslar verilmiş ve maksatlı hatipler, Eski Yunandan bahsetmek bahanesiyle Yeni Yunanistanı, hatta Venizelosun politikasını ve Atinanın Anadolu macerasını övmüşlerdir. Bu konuda College'in rektör muavini H.G. Atkins'in Londradaki yunan elçisine yazdığı ve şimdi açıklanmış bulunan şu mektup son derece ilgi çekicidir:

"5 Nisan 1919. Azizim efendim, adetimiz veçhile King's College'de, önümüzdeki üç aylık ders devresi için tarih ve modern yunan bölümlerinde önemli açık konferanslar tertiplemekteyiz. Önümüzdeki üç aylık devrede verilecek dersin konusu şudur: Krallığın kuruluşundan beri modern Yunanistanın tarihi. 26 Mayıs Pazartesi günü Mr.

John Mavrokordato dersin ilk konferansını verecektir. Bana bu konferansa sizi davet etmek ve bu münasebetle yapılacak törenin başkanlığını almanızı dilemek görevi verilmiştir. Konferanslarımız çok önemli bir dinleyici kütlesi çekmekte ve basında arzulanan ilgiyi görmektedir."

"Kihg's College'de bir çok konferans veren bu John Mavrokordato yunan tarihinde ismi bulunan ve kökü Bizansa kadar uzanan meşhur ailenin bir ferdidir ve tam bir ingiliz terbiyesiyle, kültürüyle yetişmiştir. Eton'da ve Oxford'da okumuştur, mükemmel bir ingilizceye sahiptir, hususi mektuplarında bile bu dili kullanmaktadır, ingilizce olarak bir çok eser yazmıştır. Buna rağmen ellenizmin bir bedava propagandacısı sanılmamalıdır. Londradaki yunan elçisi Kaklamanos genç Mavrokordato'yu maaşa bağlamıştır. Yunan dâvasına ingiliz üniversite çevrelerinde yaptığı yardımlara mukabil Kaklamanos Kendisine ayda 50 ingiliz lirası ödemektedir. John Mavrokordato'nun elçilik sekreterli Greguar Luçise yazdığı şu mektup bunun delilini teşkil etmektedir :

"5, Linnell Close, Hampstsad Garden Suburb, N. W. 4. 2 Kasım 1920. Azizim M. Luçis, bu sabah aldığım 150 sterlinlik çek için teşekkürlerimi sunarım. Makbuzuna iki kopya olarak takdim ediyorum. Ümid ederim ki bu çeki temmuz-ağustos-eylül aylarının karşılığı olarak kabul etmektesiniz. Saygılarımla. John Mavrokordato"

Ticaretin yolu bu olunca, King's College'in rektörü hakkında da bir takım şüpheler beslemek zordur. Dr. Burrows yunan davalarına Mavrokordato'dan çok daha fazla hizmet ettiğine göre yunanlıların onun da gönlünü hoş etmiş olmaları imkânsız değildir.

Her halde, King's College'in rektörü öldüğünde yunanlılar kendisini ne kadar benimsediklerini göstermekten kaçınmamışlardır. Yunan hükümeti derhal vaziyet almıştır ve Londradaki yunan kilisesinde bir âyin-i ruhanî tertiplenmiştir. Burrows'un ölümünden altı gün sonra, 20 Mayıs 1920'de Politis Kaklamanosa şu telgrafı göndermiştir:

"Dr. Burrows'un ölümü bizi derin surette müteessir etmiştir. Davalarımıza yaptığı tarifsiz hizmetlerin minnettarı olarak istiyoruz ki Hükümetin taziyetleri ailesine ve Londra üniversitesine bildirilsin. Sizden ricam şudur: Hem ailesine ve hem de Londra Üniversitesine hükümet adına birer resmî mektup yazarak hatırasının, Yunanistanın en büyük dostlarından biri olarak daima canlı kalacağını bildiriniz."

Burrows'un şahsî arşivi eşinin arzusu üzerine yunan elçiliğine devredilmiş ve büyük dostu George Glasgow -bu zatın bir de "Venizelosun Hayatı" adlı kitabı vardır- 1924'te Venizelos tarafından önsözü yazılmış bulunan 300 sayfalık "Ronald Burrows - Bir hatıra" kitabını yayınlamıştır.

Ancak Yunanistan, işbirliği yaptığı bütün ilim adamlarıyla bu derece talihli olmamıştır. Bunlardan bazıları, yunanlıların parasını aldıkları halde yunanlıları memnun edememiştir, bir diğer kısmı ise gerçekleri ifadeden kendilerini alakoyamamışlar ve yunanlıların Anadolu Davasında ne kadar haksız olduklarını yazmışlardır. Bunların birincisinin tipik misali fransız ilim adamı Driault, ikincisininki ise meşhur ingiliz tarihçi Arnold J. Toynbee'dir.

Önce Driault'nun hikâyesine bir göz atalım.

Yunanlıların hizmetinde

Edouard Driault 1919'da 55 yaşındadır. Tarihçidir. Napolyon hakkında bir çok eser yazmıştır ve Napolyona Dair İncelemeler Dergisinin kurucusudur. Driault 1893 'de Şark Meselesi konusunda da bir inceleme yayınlamış ve yunanlıların Megalo İdea'ları lehinde vaziyet almıştır. Fransız tarihçi daha sonra bu incelemeyi "Başlangıcından 1920'deki Sevr Andlaşmasına kadar Şark Meselesi" adında bir kitap haline getirmiştir. Nihayet aynı serinin bir üçüncü kitabını da 1938 tarihinde "Şark Meselesi: 1918-1937" adı altında yayınlamıştır.

Driault asıl beş ciltlik bir "Yunanistanın 1821'den günümüze kadar diplomatik tarihi" adında bir eseri Michel Lheritier ile birlikte yazmış ve bu kitap bir meşhur yayınevi tarafından basılmıştır. Eser Yunanistanın siparişi üzerine kaleme alınmıştır, fakat venizelistlerin hiç hoşuna gitmemiştir. Ondan dolayı venizelistler bu sipariş işini bütün çıplaklığıyla açıklamışlardır. Zira fransız tarihçi kitabında Venizelosu değil, Kral Konstantini tutmuştur.

Driault'nun kitabı müellif ile siparişçileri arasında öylesine tartışma konusu olmuştur ki Driault kendisini savunmak zorunda kalmış ve bir açıklama kaleme almıştır. Bu açıklamada itiraf ettiği şudur :

"Herkes bilmektedir ki Kral Konstantinin dürüstlüğünü ve sadakatini savunmuş olduğumdan dolayı venizelistler bana olmadık iltifatlar yağdırmışlar ve çeşitli iftiralar etmişlerdir. Bunlar dönüp dolaşıp sahiplerinin yüzlerine birer kara leke olarak yapışmıştır. Aleyhimde

Gözleri açılan adam: Toynbee

söylenenlerin en fecii Yunanistanın Diplomatik Tarihi eserimin sipariş üzerine yazılmış bir eser olduğudur. Bunu ileri sürenler kitabımı iktidarda kim varsa, bugün Venizelosun, yarın Pangalosun emri ve direktifi gereğince yazmam gerektiğini söylemişlerdir. Tıpkı M. Politisin 1916 Haziranında bir türlü, aynı senenin Ekiminde tam başka türlü yazması gibi.. Ben, bu çeşit mürekkep kullananlardan değilim...

Dünya Harbinin sonunda, 1918'de Mavi Dergide İstanbulun, Konstantinlerin şehri olan Konstantinoplun Yunan İmparatorluğuna verilmesi gerektiğini yazdım ve bu yazı Barış Konferansı çevrelerinde geniş akisler uyandırdı. Venizelos ve Politis beni tanımak arzusunu izhar ettiler. Kendileriyle ben temas aramadım. Atinaya gidip umumî efkârı ellenizmin bütün târihi haklarını ve topraklarını talep etmek için hazır hale getirecek konferanslar vermemi istediler. Bu konferanslar bir zafer havası içinde geçti, zira Yunanistanın derin ve ölümsüz emellerini dile getiriyordu. Konferanslarım bana samimi olduğunu sandığım dostluklar sağladılar, bilhassa henüz yunan idaresine geçmemiş toprakların halkı büyük sevgi gösterisi yaptı,. Atinada ve İstanbulda takdirle karşılaştım.

Bunun üzerine yunan Dışişleri Bakanı Politis bana arşivleri incelemek suretiyle Yunanistanın 1821'den günümüze kadar diplomatik tarihini yazmamı teklif etti. O tarihte fiilen profesörlük görevi yapıyordum. Millî Eğitim Bakanlığı bana beş yıllık bir izin tanıdı ve beni Dışişleri Bakanlığının emrine verdi. 1 Ekim 1920 'den 30 Eylül 1925'e kadar boş kaldım. Yunan elçiliğiyle 28 Ağustos 1920' de bir mukavele imzaladım. Bu mukaveleye nazaran Yunanistan beni Yunanistanın 1821'den günümüze kadar diplomatik tarihi konusunda ilmî bir eser yazmam için görevlendiriyordu. Yunan hükümeti bu beş yıl boyunca bana profesörlük ödeneğime karşılık bir tazminat ve mesaim için bir ücret ödeyecekti; Kasımda Atinaya gittim. Bu sırada Venizelos devrilmişti. Bunda benim bir suçum yoktur!

Atmadaki fransız elçiliğinin aracılığıyla yeni yunan hükümetine görevimi bildirdim. İş başında D. Rallis vardı. Çok sıcak bir ilgi gösterdi. Bana bütün çalışma ve araştırma imkânlarını sağladı. Bana yardım edenlerin hepsine müteşekkirim, zira saklayacak ve utanacak bir şeyleri yoktu. Her şeyi açık açık gözlerimin önüne serdiler. Bu sırada Kral tahtına dönmüştü ve benim gözlerim açılmıştı, gerçekleri görüyordum. Arşivler, bilhassa Fransa Dışişleri Bakanlığının arşivlerinde arzuladığım tetkikleri yapınca hakkın ve hakikatin nerede bulunduğunu daha iyi anladım..."

Görülüyor ki Politis, Driault'yu kiralamakla Venizelos bakımından iyi bir iş yapmış değildir. Venizelosu savunmak için kiralandığını pek iyi bilen fransız tarihçi Atinada yeni bir iktidar bulunca onun suyuna göre gitmeyi daha akıllıca bir davranış saymıştır. Ama Politis Driault'yu kiraladıktan bir. kaç ay sonra Venizelosun devrileceğini nereden bilebilirdi ki?.

Bir Noktaya Kadar

Dünyanın bizim hakkımızda ne düşündüğü, bir noktaya kadar üzerinde duracağımız bir husustur. Nihayet, milletlerin ve memleketlerin adeta tek başlarına yaşadıkları devir geride kalmıştır. Şimdi herkes komşu evde ne olup bittiğinden haberdardır ve kırık kollar yen içinde saklanmamaktadır.

Eğer yen içinde bir kırık kol varsa bu, gocunulacak bir şey demektir. Ama kırık kol hikâyesi bir iftiraysa? Bundan dolayı hiç kimse evinin düzenini bozmayacaktır.

Türkiyeden iki papaz, türk tebalığından da uzaklaştırılarak çıkarılmıştır. Türk güvenlik makamları buna lüzum görmüşlerdir, böyle yapılmıştır. Başka papazların da aynı yolu tutmaları hiç kimse tarafından yadırganmamalıdır. Patrikhaneye gelince, onun duvarının bir muafiyeti olduğu ve imâr zaruretlerinin Patriğin sakalı önünde durduğu bir hayaldir. Madem ki bir yolun yapılman o duvarın istimlakini gerektirmektedir, duvar yıkılır, yol yapılır. Patrikhanenin tamamı ve müessesenin kendisi, gerekirse, hangi yurt için çalışıyorsa o yurda gönderiliverir.

Yunanlılar bu konuda bir yalan kampanyası açmışlardır. İki papazı diyar diyar dolaştırmaktadırlar ve bunlar Türkiyede hristiyanlara zulüm yapıldığından hristiyanların hepsinin Türkiyeden atılacaklarına kadar bin tane iftirayı gözlerini kırpmadan sıralamaktadırlar. Bu sözlere bakıp harekete geçen dini teşekküllerin bulunduğunu bildiğimiz gibi hristiyanlar arasında bu yeni haçlı seferi havarilerine kulak verenlerin olduğunu da görüyoruz. Yunanlıların ise bu konuyu bizim aleyhimizde bir propaganda konusu olarak kullandıkları, bu yoldan baskı yaparak bizi istediğimiz tedbirleri almaktan menetmeyi düşündükleri ortadadır.

Bu havaya Türkiyenin içinde de bir önem atfedenler çıkabilir. Bu yazı serisinde ortaya serilen gerçekler göstermektedir ki bu, karşı tarafın daima bir silâhı olmuştur. Kiliseler, üniversite çevreleri hep aleyhimize tahrik edilmek istenilmiştir. Bundan hiç ürkmemek, bunu hiç umursamamak lâzımdır. Hristiyan memleketler olmuştur, dünya kadar papazı kendi eliyle kıtır kıtır kesmiştir. Bizim etrafımızda binlerle cami tahrip edilmiş, müslümanlar zorla dinlerinden edilmiştir. Koyu katolik İspanyada bile Franko, kendisine karşı vaziyet almış bir papaz yakaladı mı, yapmadığını bırakmamaktadır. Bunlar günü geçmiş, tesiri geçici ve saman alevi sıcaklığında kampanyalardır. Türkiye buna aldırmamalıdır ve aldırmayacaktır. Papandreu, oynadığı ateşin elini yaktığını hissedecektir.

Niçin aldıralım ki, eli kanlı bir papazın ta kendisi, Makarios kırk mil uzağımızda dünyayı türklere zehir etmekle meşguldür ve Hristiyan âleminden ne bir ses çıkmaktadır, ne bir nefes.

Toynbeenin yunanlılarla macerası

Yunanlıların başına böyle bir hikâye, meşhur ingiliz tarihçisi Arnold J. Toynbee ile de gelmiştir. Ama Toynbee, fransız meslekdaşından bambaşka telakki ve prensiplere sahip bir ilim adamıdır ve görüşleri Atinadaki bir iktidar değişikliği ile değil, gerçeklerin üzerine eğilmesi neticesi değişmiştir.

1918 yılında Burrows ve yunan hükümeti King's Coliege'de Bizanstan bu yana yunan dilini, edebiyatını ve tarihini öğretecek bir kürsünün ihdasını kararlaştır-

dılar. Buna Korais Kürsüsü adı verildi. Tabii kürsü ihdas edilince ona bir hocanın bulunması işine geçildi Hoca olarak Yunanistan taraftarı ve Venizelostan yana bir ilim adamı arandı.

Böyle bir adam önce bulunamadı. Burrows ile yunan hükümeti arasında yazılıp çizişmeler oldu, bir takım isimlerden bahsedildi, fakat kati bir tayin yapılamadı. Meseleyle bizzat yunan Dışişleri Bakanı Politis meşgul oluyordu. İki profesörün, Andriyadis ve Menardos adlı yunanlı hocaların bu dersleri muvakkaten vermeleri düşünüldü, fakat Burrows bir venizelist olmayan Andriyadise itiraz etti. Halbuki bizzat yunan hükümeti Andriyadisi aday olarak ileri sürmekteydi. King's College'in rektörü bu konuda yunan hükümetinden daha titiz davranınca Politis Londradaki elçisine şu telgrafı çekmek lüzumunu hissetti:

"Bu telgrafımı, hâlen orada bulunan M. Venizelosa iletiniz ve kendisinden Andriyadis lehinde Burrows nezdinde tavassutta bulunmasını rica ediniz. Andriyadisin hizmetleri ingiliz üniversite çevrelerinde bizim için çok faydalı olabilir. İngiliz dostlarımız bu konuda bizden daha titiz olmamalıdırlar."

Aslında Andriyadisin böyle bir kürsüyü gereği gibi dolduracak vakti de yoktu. Zira bu adam 1918-20 yıllarında Yunanistanın en faal propagandacılarından biri olmuştur. Paris, Londra, Roma ve Amerika arasında mekik dokumuş, konferanslara katılmış, konuşmalar yapmıştır.

Korais kürsüsü için 1918-19 ders yılında başka talipler de çıkmıştır. Bunlardan biri de yahudi Dr. L. Belledi dir. Belledi Londradaki yunan elçisine mektupla müracaat etti ve bütün öteki adayları kötülemek suretiyle kürsünün kendisine verilmesini istedi.

Fakat hem Dr. Burrows, hem de yunan hükümeti kürsünün bir ingiliz ilim adamına verilmesini istiyorlardı; Zira propaganda asıl o zaman kuvvet ve tesir kazanacaktı. Böyle bir aday ancak 1919-20 ders yılında bulundu: Tarihçi Arnold J. Toynbee.

Toynbee kimdir ?

Bugün ismi herkes tarafından bilinen Prof. Toynbee Oksford üniversitesinin eski yunanca profesörü meşhur ellenist Gilbert Murray'ın kızı ile evlidir ve 1912 ile 1915 yılları arasında aynı üniversitenin Balliol Kolejinde asistanlık yapmıştır. Daha önce, 1911 Kasımıyla 1912 Ağustosu arasında Yunanistana bir seyahati vardır. Harp içinde, Lord Bryce'ın başkanlığında, ingiliz hükümeti tarafından yayınlanan Mavi Kitabı hazırlamıştır. Kitabın konusu "Osmanlı İmparatorluğu içinde ermenilerin gördüğü muamele" dir. Bu kitap 1916'da yayınlanmıştır. Toynbee 1917 Mayısıyla 1918 Mayısı arasında Haberler Bakanlığının istihbarat dairelerinde çalışmıştır. Mayıs 1918 ile aynı yılın Kasımı arasında ise İntelligence Service'in bir mensubu olarak vazife görmüştür. 1919' da meşhur Albay Lawrence ve Sir Valentine Chirol ile birlikte, şark meseleleri uzmanı olarak Barış Konferans sındaki ingiliz heyetine dahil olmuştur. Bu sıralarda Toynbee'nin yaşı 30'dur. 1919'un Sonbaharında kendisini Korais kürsüsüne profesör tayin ettiler.

Toynbee'nin Üniversitede yaptığı açılış konuşması Londradaki yunan elçisi Kaklamanosun o kadar hoşuna gitti ki Elçilik, parasını kendi vererek bu konuşmayı "Tarihte Orta Çağ ve Modern Yunanistanın yeri" adı altında bastırdı. Elçilik bundan bin tanesini bedava olarak dağıttı.

1919'un sonlarından itibaren Toynbee ile Kaklamanos arasında sıkı ve devamlı bir irtibat kuruldu. Korais Kürsüsü bir nevi yunan elçiliğinin kürsüsü olduğu için Toynbee dersleri nasıl tanzim etmeyi düşündüğünü, niyetlerini, görüşlerini muntazaman elçiye bildiriyor ve onun mutabakatını alıyordu. Toynbee üniversitede bir yunan kütüphanesi kurmak çabasından bahsetti ve elçiyi gelip bu kütüphaneyi görmeye davet etti. Kaklamanos bütün bu konularda, memnunluğunu ve mutabakatını bildirdi. Profesör ile Elçi arasından su sızmıyordu. O kadar ki 1920 Haziranında bir başka kolejin müdürü Toynbee'den, şerefine tertiplenecek bir törende Venizelosun bulunup bulunamayacağını sordu. Yani ingiliz tarihçi yunanlıların adeta bir sözcüsü sayılıyordu.

Gerçeklerle karşı karşıya

Toynbee, Venizelosun devrilmesinden bir ay kadar önce, 20 Ekim 1920'de Yunanistana bir tetkik seyahati yaptı. 15 Ocak 1921'de Atinaya vardığında venizelist rejim yıkılmıştı. Toynbee hayretler içinde kaldı. Fakat şaşırmasının asıl sebebi, gördüğü gerçeklerin hiç de sandığı gibi olmamasından doğdu. Londraya 15 Eylül 1921'de avdet etti. Bu arada Yunanistanı ve Anadoluyu gezdi. İstanbula gitti, türkleri tanıdı. İngiltereye 400 sayfalık bir eserle döndü. Görüşleri tamamile değişmişti: Toynbee kararlı bir yunan aleyhtarıydı. Kitabını 1922'de "Yunanistanda ve Türkiyede Batı Meselesi" adı altında yayınladı. Toynbee bu eserinde görüşlerimin tamamile değişmiş olmasını şöyle anlatmaktadır:

"Yunanistanın aleyhindeki bilgilerin ve düşüncelerin Korais Kürsüsünün ilk sahibi tarafından yayınlanmasının yunanlılar ve yunan taraftarları için bir talihsizlik olduğunu kabul ediyorum. Buna ben de esef ederim. Ama eğer Anadolu Meselesi hakkındaki görüşlerim Yunanistanın lehine ve Türkiyenin aleyhine olsaydı ilim haysiyeti bakımından bu daha büyük bir talihsizlik teşkil edecekti. Bugünkü şartlar, şahsen benim için ve dostlarımla yunanlı tanıdıklarım için ne kadar acıklı olursa olsun, bir ingiliz üniversitesinde kurulmuş olan bir kültür vakfının, ilgilendiği memleket hesabına propaganda âleti olarak kullanıldığı şüphesini ortadan kaldırmaktadır."

Toynbee bu başlangıçtan sonra Anadolu davasında yunanlıların ne kadar haksız olduklarını anlatmakta ve meseleye yeni bir ışık tutmaktadır. Kitap tabii, bütün yunanlılar arasında bir infialin doğmasına sebep oldu.

Bütün, bunlar, 1919-20 yıllarında yunanlıların basın, kilise ve siyaset adamları gibi ilim çevrelerinde ve üniversitelerde de kuvvetli bir propaganda makinesi kurduklarını göstermektedir. Bu mekanizma daima türk düşmanlığını körüklemiş, bizim hakkımızda yalan haberleri düzüp yaymış, her vasıtadan faydalanmış ve türklerin doğrudan doğruya yok edilmeleri için batıda bir cereyan yaratmaya çalışmıştır. Tabii bütün bu çevrelerde hak ve hakikatleri gören, bundan dolayı isyan eden kimseler çıkmıştır. Ama bunların yanında milyonlar ve milyonlarca insan yunan propagandasıyla zehirlenmiş ve türkler hakkında son derece kötü fikirlere sahip olmuştur.

Yunanlıların sosyalistler, Siyonist çevreler, sendikalar, hatta komünistler nezdindeki faaliyetleri bu serinin daha sonraki yazılarında hikaye edilecektir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Laos

Zoraki tarafsızlık

Çin Hindi yarımadası üzerindeki Laos krallığı bundan aşağı yukarı iki yıl önce sağcılarla solcular arasında patlak veren bir iç savaşa tutulduğu zaman, bu kanlı iç savaşın giderek hiç de istenmeyen genel bir savaşa sürüklenmesinden korkan büyük devletler, bu arada Birleşik Amerika, Sovyetler Birliği ve İngiltere Cenevrede toplanmışlar ve Laosta çarpışan sağcılarla solcuları tarafsız bir başbakan etrafında birleşmeye çağırmışlardı. Allâhtan, o sırada, hem sağcılar, hem de solcular tarafından sevilen, üstelik bütün büyük devletlerin itiraz etmeden benimsedikleri tarafsız bir başbakan da bulunmuş ve iş başına getirilmişti. Prens Suvanna Fuma adındaki bu Başbakan, zaten uzun yıllardır Laos için en çıkar yolun tarafsız bir politika izlemek olduğunu savunuyor ve içine hem sağın, hem ortanın, hem de solun temsilcilerini alacak bir karma kabine kurulmasını istiyordu.

Cenevre Konferansından bu yana geçen iki yıl içinde Laosta bu tarafsızlık politikası oldukça büyük bir başarı kazandı. Suvanna Fuma iş başına geldikten ve her eğilimin temsilcilerini toplayan bir hükümet kurduktan sonra Laosun Pathet Lao adını taşıyan komünistleri iç savaşı durdurdular ve Sovyetler Birliği de, her fırsatta, bunlara yeni düzene bağlı kalmalarını öğütlemekten geri durmadı. Buna karşılık Birleşik Amerika da sağcıları uslu durmaya çağırdı ve en önemlisi, güney doğu Asyada girişilen bu ilk tarafsızlık denemesinin başarıyla sonuçlanmasını sağlayabilmek için, Suvanna Fumaya geniş bir ekonomik yardım yapmaya başladı. Ekonomik ve sosyal durum bakımından henüz orta çağları yaşayan Laos, bu yardım olmasaydı, değil tarafsızlık politikasını, varlığını bile koruyamazdı.

Bununla beraber, bir ülkeye yapılan dış yardım ne olursa olsun, sosyal ve ekonomik, yapı sağlam olmadıkça o ülkede hiçbir düzenin fazla devamlı olamayacağı anlaşılıyor. Nitekim sağında ve solundaki komşuları iç huzursuzluklar içinde çalkalanırken, pek âlâ huzura kavuşmuş, gibi görünen Laosta da, geride bıraktığımız hafta içinde bir hükümet darbesi teşebbüsü olmuş ve Laoslular yeniden karışık günlerin eşiğine gelmişlerdir.

Sağcıların faaliyeti

Laosta iki yıldır sürüp giden tarafsızlık düzenini önemli bir sarsıntıya uğratmış görünen bu darbeyi yapanlar, başkent Vientiana hakim olan sağcı kuvvetlerdir. Bu kuvvetlerin başında general Kuprasith Abhay ile general Siho Lanfuthakul bulunmaktadır. Bu sonuncusu, Vientiandaki sağcı kuvvetlerin güvenlik başkanıdır ve darbenin ilk başarısında büyük bir rol oynamıştır. Buna rağmen darbeden sonra kurulan ihtilâl Komitesinde ikinci plânda kalmış, başkanlığı general Abhay'a bırakmıştır. Bu davranışında, Sihonun, politik bir rol almış görünmekteyse perde gerisine çekilerek ordu ile bağlarını korumayı daha uygun bulmasının büyük payı olsa gerektir.

İlk hamlede Vientianda başarıya ulaşan ve Başbakan Suvanna Pumanın göz hapsine alınmasına ve hükûmetin dağıtılmasına kadar varan bu darbe, 1962 Cenevre Konferansına katılan büyük devletler arasında büyük bir endişe yaratmış bulunmaktadır. Gerçekten, eğer Laosta girişilen tarafsızlık denemesi bu darbe yüzünden başarısızlıkla sonuçlanacak olursa, şu sırada zaten yeteri kadar karışık olan Güneydoğu Asya durumu, büsbütün karışacaktır. Bilindiği gibi, Laosun doğudaki komşusu Vietnam uzun bir süredir komünistlerle sağcılar arasında kanlı bîr çarpışmaya alan olmaktadır ve Birleşik Amerika bu çarpışmayı sağcılar çıkarına sonuçlandırabilmek için büyük gayretler harcamaktadır. Şimdi bir de Laos iç savaşa sürüklenirse, Washington ister istemez orada da yeni macerelara sürüklenmek durumunda kalacaktır, Sovyetler Birliğine gelince, şu sırada Pekinle açık bir anlaşmazlık içinde olan Moskova, Laosta çıkacak yeni bir iç savaşın Komünist Çin idarecilerinden başka hiç kimsenin ekmeğine yağ sürmeyeceğini pek iyi bilmektedir.

Bu bakımdan, Vientiandaki darbe haberi dünyada duyulur duyulmaz, Cenevre anlaşmasını imzalayan büyük devletler derhal harekete geçerek ihtilâlcileri barakalarına çekilmeye ve iktidarı yeniden Suvanna Fumaya devretmeye çağırmışlardır. Hatta Washington daha da ileri giderek, bu istekler uyulmadığı takdirde, Laosa yapılan amerikan yardımının durdurulacağını bile imâ etmekten çekinmemiştir. Bunun üzerine ihtilâlciler gerilemek zorunda kalmışlar ve ileri sürdükleri bazı şartlar kabul edilirse Suvanna Fumanın iktidarda kalmasına itiraz etmeyeceklerini bildirmişlerdir. Bu şartlar arasında, hükümetin yeniden ve genişletilerek kurulması vardır. İhtilâlcilerin seçeceği bir askerî komite, Suvanna Fumaya, bu yeni kabineye girmesi gereken kimselerin ismini verecektir. Başka bir deyişle, Laos kabinesi, ihtilâlcilerin istediği şekilde kurulmalıdır.

Amerikanın izni olursa

General Siho'ya göre, Suvanna Fuma bu şartları kabul etmiştir. Ancak bunun ne dereceye kadar gerçek olduğu bilinemez. Çünkü şu satırların yazıldığı sırada tarafsız Başbakanın hâlâ göz hapsi altında olduğu anlaşılmaktadır. Kaldı ki, eğer kabine sağcıların istediği şekilde yeniden kurulacak olursa, bunun solcuları memnun etmiyeceği ve Pathet Lao'nun yeniden silâhlı mücadeleye başlayacağı da açıktır. Bu bakımdan, ihtilâlciler tarafından ileri, sürülen şartların uzun sürede kendileri dışında hiç kimse tarafından benimsenmeyeceğini söylemek, falcılık sayılamaz.

Gelen haberlere bakılırsa, Laosta hükümet darbesi yapmaya kalkışanlar, biri kırk yaşına gelmemiş, diğeri de otuzunu aşmamış iki generalin kumandası altındaki genç subaylardır. Nitekim, Suvanna Fuma hükümetinde sağcıları temsil eden yaşlı general Fumi Nosavan bu darbenin dışında bırakılmıştır. Anlaşılan, Laos komü-

nislerine karşı yumuşak davranılmasın dan ötedenberi şikâyet eden bu genç subaylar, büyük ölçüde Vietnamdaki durumun etkisi altındadırlar. Güney Vietnamda birbiri ardından yapılan iki hükümet darbesi onlara da harekete geçmek ilhamını vermiştir. Fa kat yanıldıkları, belki de yanlış hesap ladıkları nokta, Amerikanın tutumu dur. Güney Vietnamdaki her iki darbe de Amerikanın bilgisi ve desteğiy le yapılmıştı. Oysa Washington, Laos için tek çıkar yolun tarafsızlık olduğuna inanmıştır ve bu yoldan yapılacak bütün sapmalara karşıdır. Ame rika Birleşik Devletleri razı olmadıkça, Laos darbecilerinin başarıya u laşmaları çok uzak bir hayaldir.

Suriye

Başı dertte baasçılar

Geride bıraktığımız hafta bütün islâm dünyası kurban bayramını kut larken, Suriyedeki idareciler doğrusu bayramın hiçmi hiç tadına varamadılar. Bundan bir süre önce Hama şehrinde başlayan ve seksene yakın insanın ölümüyle sonuçlanan olaylar Suriyenin diğer şehirlerine de yayıldı. İş başında bulunan Baas partisine karşı yapılan gösteriler hergün biraz daha çoğaldı. Şu satırların yazıldığı sırada alınan haberler, artık Suriyede durumun önümüzdeki günlerin gelişmeleri kestirilemeyecek ölçüde karışmış olduğunu göstermektedir.

Bilindiği gibi, Suriyedeki baasçılar için güç günler, hep, partinin Irakta iş başından uzaklaştırılmasından ve milis kuvvetlerinin dağıtılmasından sonra başladı. Bu olaydan cesaret alan suriyeli Baas aleyhtarları da o zamandan başlayarak kendi ülkelerinde de baasçı olmayan bir düzen kurulması ve Suriyedeki milislerin dağıtılması yolunda istekler ileri sürdüler ve geçen ayın başlarında Hamada silâha sarılarak baasçılara ve milis kuvvetlerine karşı harekete geçtiler. Baasın Suriyedeki kuvvetli gene rali al-Hafız, bu hareketi büyük bir şiddetle bastırdı. Beklenilebileceği gibi ondan sonra da bu hareketin sorumu nu "bir yabancı devlet" in, yani Mısırın üzerine atmayı da ihmal etmedi.

İşin aslına bakılırsa. Nâsırın Mısırı Suriyede olup biten bu olayları bü yük bir memnunlukla izlemiyor değil di ama, bunlara doğrudan doğruya ka rıştığı, ya da kışkırtmalar yaptığı söy lenemezdi. Nasır bir kere Suriyeden ağzının payını almıştı, şimdi yeniden Suriyeye el atıp Mısırda giriştiği ça-

Abdünnâsır
Tetikte

lışmaları bölmek zaten işine gelmezdi. Suriyede baasçıların başına gelenler, Nasırın tutumundan çok, kendi tutumları yüzünden oluyordu. Bir kere büyük sözler ve erişilmesi güç amaç larla iş başına geçmişler, fakat devam lı beceriksizlikleri yüzünden herkesi yavaş yavaş kaybetmeye başlamışlardı Önce, nâsırcılar kaybedilmişti Suriye, Irak ve Mısır arasında kurulması istenen birlik baasçılarla Nasır arasında beliren görüş ayrılığı yüzünden ger çekleşemeyince, Suriye ve Iraktaki Nasır taraflıları bunun sorumunu Baasın üzerine atmakta gecikmemişlerdi. Nâsırcıların arkasından, orta sınıf halk kaybedildi. Bu sınıfa daha iyi bir hayat vermek için iş başına geldiğini söyleyen baasçılar Suriyede ekonomik hayatı yeniden düzenle meyi başaramayınca, kasaba ve şehirlerde yaşayan belli gelirliler sızlanma larını yükselttiler ve Baasa karşı cep he aldılar. Onların arkasından köy lüler geldi. Başlangıçta sık sık sözü edilen toprak ve tarım reformları bir tarafa atılınca köylülerin hayal kırıklığı büyük oldu. Nihayet, geçen haf ta, general Hafız Suriyeyi demir per de gerisi devletlerin modeline uygun bir Sosyalist Demokratik Halk Cumhuriyeti olarak ilân edince, ticaret ve iş adamları da açıkça Baasa karşı cephe aldılar. Avukatlar, mühen disler ve doktorlar da onlara katılmak ta gecikmediler.

Sonu karanlık dengesizlik

Ticaret ve iş adamlarının Baasa karşı takındıkları tavır, geçen hafta general Hafızı en çok uğraştıran konu oldu. Suriyenin sovyet tipi bir Demokratik Halk Cumhuriyeti ilân edil diğini öğrenen şamlı tüccarlar Pazartesi gününden başlayarak dükkânları nın kepenklerini indirdiler ve baas çılar işbaşından çekilmeden işlerine dönmeyeceklerini bildirdiler. Bu, Baas partisine şimdiye kadar indirilen en büyük darbe oldu. Şamda ve diğer, bü yük şehirlerde ticaret hayatı durdu. Camilerde verilen vaazlarda Baasın tutumu yerildi, yapılan dualarda Tan rının baasçıları cezalandırması isten di. Şam, Halep, Hama Ve Humusta halk bayram namazı kılarken bu dualara yüksek sesle katılmaktan çekinmedi.

Bu duruma bakılınca, baasçıların hiç değilse şimdilik, Orta Doğudaki son kalelerini de elden kaçırmak üzere oldukları söylenebilir. Gerçekten büyük ümitlerle iş başına geldiği hal de o kadar süredir hiç kimseyi kazanamayan bir yönetimin devamlı olarak işbaşında kalması elbette beklene mez. Gelen haberlere bakılırsa, şimdi durumdan memnun olmayan bütün suriyeliler bir "Millî Demokratik Anayasa Cephesi" nde birleşmeye baş lamıştır. Bu cephe, söylenildiğine göre, başlıca üç amacı gerçekleştirmeye çalışacaktır. Bunların birincisi, Suriyedeki askerî idarenin kaldırılması: ikincisi, kamu hürriyetlerinin geri ve rilmesi ve anayasa teminatı altına konulması: üçüncüsü de, demokratik bir düzenin kurulmasını sağlayacak seçimlerin yapılmasına kadar geçici bir hükümetin kurulmasıdır.

Bununla beraber, eğer baasçılar işbaşından uzaklaşır da "Millî Demokratik Anayasa Cephesi" nin istekleri gerçekleşirse, Suriyeye sükûn ve düzenin geri döneceği sanılmamalıdır. Belki Suriyede çok kuvvetli olan orta sınıf özlediği düzeni böylece bulabilir ama, daha kuvvetsiz oldukları halde daha aktif görünen nâsırcılar elbette ki Süriyeyi yeniden Mısır modeline uygun olarak yönetmek isteyeceklerdir. Öteyandan, Baas da özellikle bazı aydınlar ve işçiler arasında hâlâ gözde parti olmaya devam edecektir. Bu bakımdan, Suriyede bütün siyasî eğilimler arasında mutlu bit denge kurulmadıkça, bu ülkede bir parti değişmesiyle işlerin düzeleceğini ummak, gereksiz bir iyimserlik olur.

Tüli'den haberler

Kurban Bayramının ilk günü aynı zamanda Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramına rastladığı için binlerce ankaralı o günü 19 Mayıs stadında geçirdi. Bu yıl gösteriler cidden çok güzel oldu. Evvelâ Ankaradaki bütün ilkokulların mini mini öğrencilerinin belirttikleri semboller, değişik, çok güzel buluşlarla meydana getirilmiş kıyafetleri uzun uzun alkışlandı, daha sonra yavrukurtlar gösterilerini yaptılar. Şarkılı oyunlar ve rondlar seyredildi. En sondaki canlı tablo, Türkiye haritası ve sınır bekçilerini temsil ediyordu ve hakikaten göz yaşartacak kadar güzeldi.

Vali Enver Kuray, geçitresmini şeref tribününde, elinde şapkası, ayakta takip etti. Gösteriler başladığı zaman Kemal Satır, Orhan Öztrak, İbrahim Öktem ve Celâlettin Uzer de şeref locasında yerlerini aldılar. Bu sırada Vali, çocukların bayramlarını kutlamak üzere aşağı indi ve bütün sıraları teftiş etti. Epeyce uzun süren bu merasimden sonra, yanındaki bir asker ve iki siville beraber, bütün tribünlerin önünden, adeta yeniden geçitresmi yapar gibi yürüyerek geçen Vali, halka kısa aralıklarla "Bayramınız kutlu olsun!" diye hitap etti ve "Sağol!" cevabını aldı. Daha sonra mikrofona, Başkurtun yanına geldi ve epeyce uzun süren bir söylev verdi. Bu arada, sahanın iki yanındaki ilk yardım çadırlarına sık sık, ayakta durmaya dayanamıyarak baygınlık geçiren küçükler taşınıyordu!..

Geçirdiğimiz hafta Başkent, bayramı geçirmek üzere dışarıya gidenler yüzünden epeyce tenhaydı. Hem bayram ziyaretlerinden uzaklaşmak, hem de Nisanın güzel günlerinden istifade etmek için dışarı gidenler şöyle bir gözden geçirilirse, Başkentte kalanların kimler olduğu anlaşılır. Prof, Mehmet Yardımcı ve eşi Kebuter Yardımcı Abanta gittiler, fakat yer bulamadıkları için, oradan İstanbula kadar uzandılar. Prof. Fevzi Renda, yalnız olarak Atinaya gitti, eşini ve ikizlerini götürmedi. Prof. Şerif Çanga, eşi ve çocukları, Kalburcudaki yazlık evlerine gittiler, bayramı çocukları ve torunlarıyla başbaşa geçirdiler. Baha Bursalı ile yeni bir rahatsızlık geçirmş olan eşi Nevin Bursalı da Abanta gittiler ve son dakikada, bir tesadüf eseri, yer bulabildiler. Nail Avunduk henüz Pariste olduğu için, bu bayram Ankarada yalnız kalan Lüsyen Avunduk da çocuklarını alıp Abanta gitti. Galip Kardam ve eşi Beyza Kardam, otomobille. Denizli üzerinden Marmarise gittiler. Halit Uluç ile eşi de Marmarisin yolunu tuttular. Ali Rıza Çubuklugil ile eşi ise otomobille İstanbula gittiler. Çok süratli araba kullanması ile meşhur Rıza Çubukgil bu seyahatte Ankara - İstanbul arasında yeni bir rekor tesis etti: 16 saat!

Genç doktor Sami Solu ile sevimli eşi Feza Solu - doktorun hastalarından ayrılamaması yüzünden - bayramın ilk günü sabahı ancak yola çıkabildiler ve korkunç maskeler takan oğulları ile birlikte İstanbula gittiler. Bu arada birçok kimseye de, dışardan bayram münasebetiyle gelen misafirlerini gezdirmek düştü. Tekel Başmüdürü Melih Sağtür ve enerjik eşi de - pek gezmek sevmezler ama! - kardeş hatırı, Bayan Sağtürün İstanbuldan gelen kız kardeşi ve kocasını gezdirmek üzere gayret gösterdiler. Yaltkayalara da yine İstanbuldan Hümeyra Yaltkayanın -kızı gibi güzel ve genç- annesi gelmişti.

Öğrenciler 23 Nisan Bayramı gösterilerinde
Beğenilen semboller

Yakında Ankaraya, turneye çıkan tiyatroların akını başlıyacak. Evvelâ AST tiyatrosuna, "Sezuanın iyi İnsanı"nı oynamak üzere İstanbuldaki ekip geliyor. Büyük bir meraklı kitlesi bu temsilleri bekliyor. Sonra diğer topluluklar gelmiye başlıyacak. Galiba Kenterler bu yıl Ankaraya uğramıyacaklar. Ankaralı tiyatroseverler, diğer topluluklardan, şimdiden birçok güzel eser görmiye hazırlanıyorlar. Meselâ "Keşanlı Ali Destanı", "Bulvâr" "Kim korkar hain kurttan" filân. Hain kurt dedik de aklımıza geldi, Başkentte bir havadis çalındı kulağımıza; inşalah aslı çıkmaz: Muazzez ve Halûk Kurdoğlu ayrılmayı düşünüyorlarmış. Ne oldu bu büyük aşka Bir başka Kurdoğlu, Emel Kurdoğlu

da uzun bir müddettir Ankarada, İlhan Berkin eşi Edibe Berkte kalıyormuş. Döndüğü zaman seramik işlerinde profesyonel olarak çalışmaya başlıyacakmış.

Ankarada yeni bir dernek faaliyete geçti: Ankara Sinema Derneği... Kurucularının başında Taran Güneş var. Aralarında Muammer Uygur, Erdoğan Güçbilmez, Oğuz Onaran, Tulûi Sönmez, Sûdi İlkorur, Turhan Tükel, İlhan Tekeli, Önder Şenyapılı, Tansı Çalkılıç ve Beyhan Türer gibi birçok gencin bulunduğu bu topluluk, Başkentte büyük bir ihtiyacı karşılamak, hakiki sanat eseri filmler göstermek ve filmlerden evvel izahat vermek, sonunda da bir sohbet toplantısı yapmak üzere evvelâ Gölbaşı sinemasının bitişiğindeki kukla tiyatrosu salonunu temin etmişler. 150 kişi kadar alabilen bu küçük ve sevimli salon, minicik koltukları ve duvarlarındaki çeşitli miki vesaire resimleri ile cidden orijinal. Film makinesini de Siyasal Bilgiler Fakültesinden temin etmişler. Gerçekten, gençlerin üstün gayretleriyle bir ihtiyaç karşılanmıya çalışılmış. Fransız ve İngiliz Kültür Dernekleri de film temini bakımından bu kardeş derneği destekliyecekler.

Açılış, Rabindranath Tagore'un hayatına ait bir filmle başladı. Daha sonra "Şimal Oteli" ve "Suç ve Ceza" isimli fransız filmleri. Göremeye ait enteresan bir film, bazı güzel Şarlo filmleri gösterildi.

Çocuksevenler Derneği yararına, 4 Mayıs Pazartesi günü saat 15'de Ankara Palas salonlarında, Pan Âmerikan hava yollarının düzenlediği bir defile yapılacak. Şimdiden birçok ankaralı hanım bu defileye gidebilmek için hazırlanıyor. Defilede New Yorktaki bir çok tanınmış terzihanenin elbiseleri ve moda salonlarının şapkaları teşhir edilecek. Bu ekip büyük bir dünya turuna çıkmış. Afganistandan Ankaraya gelecekler, sonra Tel-Aviv, Tahran ve İstanbulda da defileler yapacaklar.

Geçtiğimiz hafta, yüksek mimar Ferzan Baydarın "Mavi Yolculuk" adlı projeksiyonlu konferansı, kalabalık bir dinleyici karşısında, Sanatsevenler Kulübünde verildi. Kuşadası-Bodrum - Marmaris civarındaki turizm hazinelerimizden bir kısmını dile getiren konferans cidden başarılı idi. Ege denizinin mavi sularına Ferzan Baydarın esprili konuşmaları da karışınca dinleyiciler kendilerinden geçtiler. Güllük koyundaki "Pembe kumsal" ve "Bodrum kalesi" gibi slaytlar herhalde bu yıl o tarafa pek çok turist çekecektir.

Ressam Rahmi Pehlivanlı, geçtiğimiz haftanın başlarında Rotterdam'da bir resim sergisi açmış. 1958'den beri İngiltere, Kıbrıs, Beyrut, Finlandiya, Berlin, Hamburg ve Oslo'da sergiler açmış olan bu ressamımız epeyce ilgi çekiyor ve bununla - hem de rahatça- hayatını kazanıyormuş. Bir müddet önce de Tunusta, Habib Burgibanın portresini yapmış.

Geçtiğimiz hafta Fransız Kültür Heyeti Cine Clüb'ünde, Selçuk Bakkalbaşının yaptığı bir film gösterildi. Fransızca yazılarla türkçe olarak oynanan bu filmde Ulvi Uraz, Ayfer Feray ve daha başka sanatçılar oynuyorlar. Büyük ümitlerle gidilen film, seyirciler için cidden bir sabır imtihanı oldu. Birçokları da imtihanı veremeyip, antraktta kendilerini dışarıya zor attılar. Filmin başlarında epeyce yüksek sesle konuşan ve gülen Hüseyin Aval Göktürk ve arkadaşlarına ön sıralardakiler evvelâ kızarlarken, sonra filmi görünce hak verdiler. Her zaman çok güzel filmler gösteren bu dernek, bu yanlış seçimi nasıl yaptı, bilinmez?

Geçen hafta Sanatsevenler Kulübünde, birçok düzensizlie rağmen, güzel bir gece geçirildi. Türk Halk Oyunları ve Halk Türküleri Federasyonu Kırım, Erzurum, Kars, Güney Anadolu, Van, Elazığ, Balıkesir folklorundan çeşitli oyunlar gösterdi. Bilhassa Kırım ekipinden Nigâr Divanlı çok zarif el hareketleri ve mimikleriyle dikkati üzerinde topladı. Ali Canın idaresindeki koro, geceye renk verdi. Orta Doğu Teknik üniversitesi kütüphane müdürü Mr. Benett de el çırparak koroya katıldı. Kulüp idarecilerinden, türk folklor ve müziğine sempatisi olmadığı bilinen Suat Beriker ve eşi ortalarda yoktular. Seyahate çıkmış olan Genel Sekreter Kâmuran Ardıçın güleryüzü ve her şeydeki görünmez eli aranıyordu doğrusu.

Otelcillk Okulu sekreterlerinden Ayşe İnceer böbreklerinden rahatsızmış. Taş varmış. Doktorlar, bu yıl denize girmemesini söylemişler. Zaten İnceer, Yunus balığı çarpar diye, korkusundan artık denize girmekten vazgeçmişmiş!.

SOSYAL HAYAT

Moda

Ucuz ve güzel

Yaz giyiminin bir özelliği vardır: fazla lüksü, ihtişamı, yüksek fiyatlı etiketleri gerçekten kaldırmaz. Bir kadın iyi seçilmiş, çoğu zaman çok ucuza maledilmiş bir basma ile kolaylıkla çekici, iç açıcı ve genç görünür. Yaz kumaşlarının çoğunun yıkanması "tazelik ve temizlik" yönünden kadına büyük kolaylık sağlar. Yıkanmış, ütülenmiş yepyeni olmuş bir elbisenin hali daima başkadır. Fakat yaz giyiminin kolaylığı ve ucuzluğu kadınları, hiçbir zaman düşünmeden seçmeye, gelişigüzel alışverişe götürmemelidir. Ucuz bir yaz gardrobu ne kadar düşünülerek seçilirse, o kadar şık olur. Mümkün mertebe az parçanın mümkün mertebe çok ihtiyacı karşılaması, gardropta ve bavulda az yer kaplaması aynı zamanda bir şıklık prensibidir. Az, fakat iyi seçilmiş parçalar hem daha çok iş görür, hem de şıklığın birinci şartı olan "bakım" problemini kolaylaştırır. AKİS bu hafta okuyucularına çok pratik, kullanışlı, dikişi ve bakımı kolay, kumaşı ucuz birkaç yaz modeli sunmaktadır. Bunlardan, kendi giyim ihtiyacına göre, her yaşta, her kadın faydalanabilecektir.

İki parçalı şömizye elbise : Beyaz zemin üzerine küçük siyah çiçekli, ince, ucuz bir basmadan yapılmıştır. Beyazlı kahverenkli basmalar ve küçük desenli iki renkli her çeşit basma bu kıyafet için aynı şekilde elverişlidir. Beden kısmı erkek yakalı, kapaklı ve düğmeli cepleri bulunan bir şömizye bluzdur. Yalnız kollar şömizye olmayıp, bu mevsimin modasına göre kola çok yakın olarak kesilmiş kısa kollardır. Dikişi çok az bilen bir kadın bile bunu kolaylıkla, patronla dikebilir veya bir erkek gömlekçisine diktirebilir. Aynı kumaştan yapılmış dar bir etek, ince bir kemerle kıyafeti tamamlıyacak, bluz hem bir siyah hazır pantalonla, hem de bu etekle giyilebilecaktir. Basmayı bol sevenler eteği ütüsüz pililerle zenginleştirebileceklerdir. Bu takdirde etek önden düğmeli de olup, plaj için de rahat bir kıyafet teşkil edecektir. Meselâ, doğrudan doğruya siyah veya beyaz bir mayonun altına giyilebilecektir.

Şömizye elbiseyi, bluz düğmelerini iliklemeden, açık olarak bir siyah tişört üzrine giymek de mümkündür.

Bir yaz kıyafeti
Sudan ucuz

Bu giyim şekli özellikle gençkızlar için çok modadır.

Üç parçalı keten takım : Açık veya koyu renkli keten veya bu tip kumaştan yapılmış takım yazın abiye elbise, sokak kıyafeti Veya ciddi bir merasim kıyafeti vazifesini görecektir. Bir düz hatlı etek, yakasız ve tam kolsuz olarak etek üstüne düşen "Over-Bluz şeklinde beden ve bir tayyör ceketi veya isteyen için arkadan düğmeli moda bir tunik bu takımın parçalarını teşkil etmektedir. Etek yalnız beden ile ve şık bir kolye ile abiye elbise kolye yerine bu yıl çok moda olan bir büyücek takma beyaz yaka ile sokak kıyafeti, bu yakaya aynı kumaştan bir çiçek ilâvesiyle ve beyaz bir şapka ile ağır bir elbise olmaktadır. İsteyen, bu kıyafete bir tayyör ceketi ilâve edebilir. Bu takdirde, takımı şık bir bluzla zenginleştirmek de mümkündür.

Bu yılın tunik modasını tercih edenler için eteğin üzerine giyilecek olan truvakar bir tunik ise kıyafete en son havayı verecektir. Ceket ve tunik arasında seçme yaparken günlük hayat ihtiyaçlarını düşünmek yerinde olur.

Çiçekli ceket: Bu mevsim çiçekli tayyör ceketleri çok modadır. Yukardaki takımı bir tayyör ceketi ile tamamlamıyanlar, takıma uygun çiçekli bir ketenden ceket yapabilirler. Bu tip ceketler klâsik biçimde, erkek yakalı çoğu zaman iki düğmeli ve içten ceplidirler. Ceket eteğinin ön kısımları yuvarlak olarak birbirine kavuşmaktadır.

Torba ve blûzu: Bu mevsim vücuda oldukça yakın, fakat vücuda katiyen oturmayan, penslerle ona ancak yaklaşan, yakasız ve tam kolsuz torbalar ve uzun kollu, geniş yakalı, şeffaf bluzlar çok modadır. Bu tip bir kolsuz, yakasiz torba elbiseyi bu tip kollu, yakalı bir şeffaf bluzla veya blûzsuz çıplak olarak giymek mümkündür. Şeffaf bluz çizgili, benekli, daha az göz alıcı, fakat içini az çok gösteren kumaşlardan, çok ince opallerden de yapılabilir.

Marifetli elbiseler: Dümdüz bir keten

(AKİS — 917)

torba elbisenin bir kenarına saplı bir çiçek, bir papatya bir gelincik vesaire kolaylıkla aplike edilir ve elbiseyi çok zenginleştirir. Bir torba elbise iyi bir patronla birkaç saat içinde kusursuz dikilir. Bu elbise, kumaşın rengine göre abiye de olur. Siyah keten torbanın yan dikişine yakın bir yere işlenmiş saplı papatya bu birkaç metre keteni çok ağırlaştıracaktır.

Görülmemiş kumaşlar: Yazın en büyük handikapı da ezberlenmiş kumaşlardır. Bu bakımdan döşemelik pötikarelerden, Çıkrıkçılar yokuşundaki türk kumaşlarından faydalanarak çok değişik ve ucuz yaz kıyafetleri, etekler, tayyör ceketleri, şömizye bluz ve elbiseler hazırlamak mümkündür. Siyahlı beyazlı bir abaniyi düz siyah etek üzerine tayyör ceketi olarak kullanmak veya şeker çuvalından, iple iri dikişler atılmış blucin tipi bir spor etek yaratmak özel buluşlar için ancak birer misaldir. Mesele, değişik kumaşları modaya uygun şekilde yakıştırarak kullanmaktır.

Eğitim

İlginç bir yarışma

Şalvarlı, şipşirin küçük kız, elindeki kâğıttan okumağa başladı:

"— Eğer 23 Nisan olmasaydı ben Alilerle, Velilerle, Hasanlarla beraber okulda olabilir miydim?"

Sonra şöyle gözucu ile dinliyenlerine baktı. Haklı değil miydi? 23 Nisanı neden bu kadar çok sevdiğini daha güzel, daha içtenlikle nasıl anlatabilirdi?

Olay, 24 Nisan akşamı Ankarada Sanatsevenler lokalinde geçti. Konuşan, küçük kız, Ankarara, Konyanın Doğanhisar ilçesinin Karaağa köyünden gelmişti. Adı Özgül Selçuk idi. O akşam Sanatsevenler lokali çok değişik ve olağanüstü bir akşam yaşıyordu: Bu, Sümerbank tarafından köy, bucak, ilçe, ve il ilkokul öğrencileri arasında açılan Türkiye çapında yarışmayı kazanan öğrencilerle öğretmenlerine ve velilere yapılan bir törendi. Yarışmanın konusu 23 Nisan Egemenlik bayramı idi. Yarışma Türkiyedeki bütün ilkokullara duyurulmuş ve bu konuda kompozisyon hazırlayan öğrenciler arasında çok ciddî bir eleme yapıldıktan sonra Türkiyede köy, bucak, ilçe ve illerde birer birinci, ikinci ve üçüncü seçilmişti. Konyanın Karaağa köyünden küçük Özgül Selçuk, köy çapındaki yarışmanın birincisi idi. Yarışmalarda kazanan bütün kız ve erkek öğrenciler siyah önlüklerini giydikleri halde yalnız Özgül, belki bu bayramı daha iyi kutlamak için, Ankaraya gelirken, köy kıyafetini tercih etmişti. Saçları, gözleri herşeyi pırıl pırıldı.

Sözlerine devam etti:

"— 23 Nisanı çok severim. Köyümün meydanına o gün masa konur. Atatürkün adamları hep toplanırlar, şiirlerimizi okuruz."

Sümerbankın açtığı yarışmayı kazanan öğrenciler kokteylde
Başarının verdiği mutluluk

Yarışmanın en ilginç tarafı, kazanan illerin, Ankara dahil, büyük şehirleri içine almaması idi. Köy ikincisi Hatayın İskenderun ilçesinin Sarıseki köyünden Cemal Çiftler, üçüncüsü ise Eskişehirin Sivrihisar ilçesi Polantı köyünden gene bir küçük kız çocuğu Seher Paksoy idi.

Bucak birincisi de Hataydan geliyordu: İskenderun ilçesinin Belen ilkokulundan Osman Saydam... Saydam:

"— Ben ne koyun gibi ağılda, ne de bülbül gibi kafeste yaşayabilirim" demektedir.

Bucak ikincisi Manisadan Aydan Koç ve Bucak üçüncüsü İzmitin Yalak deresinden Recep Ergenç 23 Nisana aynı içtenlikle bağlıdırlar.

İlçe birincisi Manisanın Alaşehir ilçesinden İlhan Egelioğlu, tarihi yaşıyarak, özgürlüğün tadını duyarak yazmış. İlçe ikinciliğini Ayvalıktan Şermin Önder, ilçe üçüncülüğünü ise bir Erzurum dadaşı kazanmış. Tortum ilkokulundan Hüseyin Bilmiş, ilçesinden daha ilk defa ayrılıyormuş. Meğer kısmet Atatürkü ziyaretle açılacakmış. Küçük Hüseyinin gözlerinde Tortum şelâlelerinin gücü seziliyordu.

İl birincisi, Burdurdan Aysel Mısırlıoğlu, ikincisi Diyarbakırdan Murat Hayrullahoğlu, üçüncüsü ise Zonguldakın Üzülmez özel okulundan Serap Özerdi.

Çocuklar da, veliler de, bu çocukları yetiştiren öğretmenler de aynı mutluluk ve sevinç, aynı heyecan içinde idiler. Çocuklardan çoğu, köyünden, kentinden ilk defa çıkıyordu. Ama ilk defa çıkanlar sadece bu küçük öğrenciler değildi. Meselâ İlhan Egelioğlunun öğretmeni de daha hiç görevden baş kaldırmamış, Başkente kadar bile gelememişti.

Sümerbank, yarışmada birinci gelenlere, üniversite dahil, tahsil bursu verecek, fakat çocukların, istedikleri mesleği seçmelerinde hiçbir baskı kullanmıyacaktır. İkinci ve üçüncülere ikibin ve bin liralık birer ödül vâdedilmiştir ama, çocukların büyük başarıları Sümerbankı şimdi daha cömert davranmaya götüreceğe benzemektedir. İlgililer, bu çocukların da okutulmalarını düşünmektedirler.

TİYATRO

Ankara

Shakespeare'in 400. yılı

23 Nisan akşamı, dünya tiyatroları, yüzyıllardanberi oyunlarını oynadıkları ünlü ingiliz şairi ve dram yazari William Shakepeare'in 400. doğum yıldönümünü kutladılar, ölümsüz eserlerinden birini tekrar sahnelerine çıkarıp oynadılar.

Ankara Devlet Tiyatrosu da bu önemli güne Büyük Tiyatroda onun "Julius Caesar" ını, 22 yıllık bir ara ile tekrarlamakla katıldı. Devlet Başkanı Cemal Gürselin ve Millî Eğitim Bakanının hazır bulundukları bu temsilden önce "Julius Caesar" ı dilimize çevirmiş ve Shakespeare oyunları üzerindeki çalışmalarıyla tanınmış olan Devlet Konservatuvarı Fonetik öğretmeni Nureddin Sevin, şairin hayatı, eserleri ve önemi üzerinde kısa bir konuşma yaptı.

Bu vesile ile özel bir Shakespeare broşürü yayımlıyan Devlet Tiyatrosu ayrıca. 1958 denberi oynanmamış olan "Onikinci Gece" komedisini de hazırlamaktadır. 2 ve 3 Haziran geceleri Pariste, Milletler Tiyatrosunun Shakespeare oyunları arasında da temsil edilecek bu güzel komedinin bu ay sonlarına doğru, birkaç defa da olsa, Büyük Tiyatroda sahneye konularak Parise götürülmeden önce Ankara seyircilerine de sunulacağı tahmin edilmektedir

Son telif oyunlar

Devlet Tiyatrosu sahnelerinde mevsimin son iki telif oyununun temsiline 21 Nisan akşamından itibaren başlanılmıştır. Bunlardan birincisi Ankarada, Üçüncü Tiyatroda oynanan Çetin Altanın "Yedinci Köpek" adlı 3 perdelik oyunudur. Mahir Canoyanın sahneye, koyduğu, Seza Altındağın dekorlarını çizdiği oyunda belli - başlı rolleri Hâşim Hekimoğlu; Haydar Ozansoy, Sadrettin Kılıç, Ümit Kiper ve Zafer Ergin oynamaktadırlar.

Bursada, Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosunda oynanan ikinci yerli oyun ise "Oktay Rıfatın "Çil Horoz" adlı, 3 perdelik yeni eseridir. Fikret Tartanın sahneye koyduğu. Hüseyin Mumcunun da dekor ve kostümlerini çizdiği bu oyunun bellibaşlı rollerini de Sunay Artuk. Dinç Sümer, Erol Amaç, Serpil Bodrumlu, İlkay Saran ve Coşkun Orhon canlandırmaktadırlar.

Gülriz Sürurî - Engin Cezzar Topluluğunda "Keşanlı Ali Destanı"

Konduların gülü ve bülbülü

Oyun : "Keşanlı Ali Destanı", (Müzikli oyun, 2 bölüm, 15 tablo).
Yazan : Haldun Taner.
Müzik : Yalçın Tura.
Tiyatro : Gülriz Sürûri - Engin Cezzar Topluluğu (Karaca Toyatroda).
Sahneye koyan : Genco Erkal!.
Dekor : Duygu Sağıroğlu.
Kostüm : Nil Gerede.
Konu : Büyük bir gecekondu mahallesinde - Taşlıtarla, Altındağ gibi çeşitli ırktan, tabakadan, çeşitli diyalektlerle konuşan bir insan panayırı... Yazar, işlemediği bir cinayet yüzünden hapse giren, ama oradan bir masal kahramanı olarak çıkan ve Sineklidağın dediğidedik, astığıastık kabadayısı, gözbebeği - ve muhtarı - olmakta gecikmiyen Keşanlı Alisinden, gönül verdiği bataklı damın çiçeği Zilhasından, helâcı Şerifablasına, İzmarit Nurisinden gazetecisine, şoförüne, profesörüne, politikacısına, zengin müteahhidine ve - Zilhaya ikiz kardeş gibi benzeyen - yosma karısı Nevvareye varıncaya kadar sahneye çıkardığı elliye yakın kişiyle, sosyal bir ortamın yaşantısını bütün gerçekleriyle canlandıran bir büyük tablo çiziyor. Ana tema - Cahit Atayın "Kerpiç Memet'inde ele alınmış olan - aynı temadır: "Bir cücenin gölgesini dev haline getiren" mythos, Sefalet içinde kendi haline, ilkel eğilimlerine bırakılmış insanların kendi kendilerine yarattıkları putlar...
Oynıyanlar : Mustafa Aytepe (Hidayet), Semiha Berksoy (Şerifeabla), Genco Erkal (İzmarit Nuri ve Politikacı), Çetin İpekkaya (Temel), Mehmet Akan (Derviş Dayı ve Serhoş Rasih), Hasan Kuruyazıcı (Beşvakit Niyazi), Gülriz Surûri (Zilha ve Nevvare), Şerafettin Bayraktar (Çakal Rüstem), Ferdi Atuner (Teke Kazım ve İhya Onaran), Mâdelet Tibet (Lutfiye), Engin Cezzar (Keşanlı Ali), Ani İpekkaya (Madam Olga ve Suhandan Gülperi) v.s.
Beğendiğim : Yazarın, işlediği çok renkli, canlı malzemeyi, her plândaki kişileri ve olayları gün ışığına tutarak, epik tiyatro kuralarına tamamiyle uygun, açık seçik belgeler halinde sunmakta gösterdiği başarı. Genco Erkalın, epik tiyatronun özelliklerini yerli özelliklerimizle çok iyi bağdaştıran oyun düzeni. Duygu Sağıroğlunun hiçten, çuval parçalarından yaratmayı başardığı, pek havalı gecekondu dekoru... Semiha Berksoyun kolay unutulmıyacak, pittoresk Şerifeablası Genco Erkalın, biri öbüründen başarılı İzmarit Nurisi ile Politikacı'sı, Zilha ve Nevvare'de Gülriz Surûrinin sevimli ve çekici oyunu. Keşanlı Alide Engin Cezzarın, Madam Olga'da Ani İpekkayanın çizdikleri isabetli tipler.
Beğenemediğim : Haldun Tanerin, seçim ve oy avcılığı gibi çok didiklenmiş bir konuda tekrarladıklarının, çizdiği ihtişamlı tabloya düşürdüğü banal gölge... Yalçın Turanın, yer yer kulağı okşayan yerli motiflerine rağmen, temsilden çıkarken hatırda pek kalmıyan etkisiz müziği.
Sonuç : Yerli oyun yazarlarımız kadar özel tiyatrolarımız için de, parlak bir geleceği müjdeleyen, yeni ufuklar açan, güzel bir başarı.

Lûtfi AY

I. T. I. Millî Merkezi toplandı

Kısaca I. T. I diye anılan Milletlerarası Tiyatro Enstitüsünün Türkiye Milli Merkez Heyeti, yıllık toplantılarından ilkini 28 Nisan salı sabahı Ankarada, Unesco Millî Komisyonu binasında yapmıştır. Muhsin Ertugrul, İ. Galip Arcan, Cevat Fehmi Başkut, Cevat Memduh Altar, Ahmet Kutsi Tecer, Lûtfi Ay, Ahmet Muhip Dranas, Bedrettin Tuncel, Mahir Canova, Cüneyt Gökçer ve Nüvit Özdoğrunun katıldığı toplantıya Ahmet Kutsi Tecer başkanlık etmiştir.

Millî Merkezin 1963 yılı faaliyet raporunun okunduğu toplantıda, özellikle Muhsin Ertuğrulun geçen Haziran ayında katıldığı I. T. I. X. (Varşova) Kongresi hakkında verdiği rapor üzerinde durulmuştur.

Millî Merkez Genel Kurulu ayrıca şu teklif ve temennilerde bulunmuştur: Tiyatro faaliyetimizi yabancı sanat çevrelerine aksettiren ve ilk sayısı 1962 sonunda çıkarılmış olan "Theater in Turkey" adlı ingilizce ve fransızca yıllığın, 1963-64 faaliyetini içine alacak ikinci sayısının 1965 yılına kadar çıkarılması, ingilizceye çevrilmekte olan Ahmet Kutsi Tecerin "Köşebaşı" adlı oyununun da aynı tarihe kadar yayınlanmasının sağlanması, I. T. I. kongrelerine bundan sonra daha çok sayıda delege gönderilmesine çalışılması. "Şezuan'ın İyi İnsanı" adlı oyunun İstanbul Şehir Tiyatrosundaki temsili sırasında çıkarılan hâdisede olduğu gibi, tiyatro sanatına yöneltilen gerici müdahale hareketleri karşısında İcra Komitesinin gerekli protestolarda bulunması, İstanbul Şehir Tiyatrosunun tarihî binasını içine alan Tepebaşındaki arsanın İstanbul Belediyesince Vakıflar Genel Müdürlüğüne satıldığı yolundaki söylentilerin tahkiki ile, gerçekten böyle bir satış varsa Tiyatro binasının yıktırılmaması ve bir müze halinde muhafazası için ilgili makamlar nezdinde gerekli müracaat ve teşebbüslerin yapılması artan hizmetler ve giderler karşısında gelir kaynaklarının artırılması yolunda ciddî gayretler sarf edilmesi.

Daha sonra süresi biten üyeler arasında çekilen kura sonunda Muhsin Ertugrul, Mahir Canova, Aydın Gün, Haldun Taner, Adalet Ağaoğlu, Haldun Dormen, Seniha Bedri Göknil ve Adnan Saygunun üyelik sıfatlarını kaybettikleri anlaşılmış, bu suretle açılan sekiz üyelik için yapılan seçim sonunda ise ilk beş kişinin yeniden Millî Merkez üyeliğine getirildikleri, geri kalan üç üyeliğe de tiyatro eleştirmecisi Metin And ile Devlet Tiyatrosu dekoratörlerinden Refik Erenin ve İstanbul Şehir Tiyatrosu rejisör ve sanatçılarından Tunç Yalmanın seçildikleri görülmüştür.

Naciye FEVZİ

Oyun : "Julius Caesar", (Tragedia, 3 bölüm)
Yazan : William Shakespeare (1564-1964).
Çeviren : Nureddin Sevin.
Tiyatro : Devlet Tiyatrosu (Büyük Tiyatro).
Sahneye koyan : Cüneyt Gökçer.
Müzik : Nevit Kodallı.
Dekor: Refik Eren.
Kostüm : Hâle Eren.
Işık : Nuri Özakyol.

Konu : Can çekişmekte olan eski Lâtin Cumhuriyetinde başgösteren iktidar kavgasının hikâyesi. Şhakespeare'in oyunu başlıca iki olay etrafında gelişmektedir: Caesar'ın diktatörlüğüne isyan edenlerin, Romanın hürriyetini korumak kaygusuyla, onu ortadan kaldırmak için birleşmeleri, ve Caesar'ın öldürülmesiyle beraber onu öldürenlerin de biribirlerine düşüp teker teker yokolmaları...

Oynıyanlar : Şahap Akalın (julius Caesar), Savaş Başar (Octavius), Halûk Kurdoğlu (Antonius), Süha Tuna (Lepidus), Atilla Eldem (Pubilus), Ali Algın (Popilius), Baykal Saran (Brutus), Bozkurt Kuruç (Cassius), Erol Kardeseci (Casca), Mustafa Yalçın (Trebonius), Asuman Korad (Ligarius), Coşkun Kara (Decius Brutus), Aktan Günalp (Metellus Cimber), Tugay Aktüre (Cinna), Raik Alnıaçık (Marullus), Muzaffer Gökmen (Artemidorus), Yılmaz Gruda (Şair Cinna), Nurşen Girginkoç (Galiphurnia), Çiğdem Selışık (Portia).

Beğendiğim : 1942'deki, dörtbuçuk saat süren ilk temsilin, ağır dekorlar ve kılıç şakırtıları arasında, bıraktığı o sıkıntılı ve gürültülü oyun izlenimini Şhakespeare'in 400. doğum yıldönümünde silip süpüren Cüneyt Gökçerin, ikibuçuk saat içinde ağırbaşlı ve çok sade dekorlar, akıcı, hattâ sürükleyici bir oyunla dramın özünü vuzuhla veren, kesin, dinamik sahne düzeni; figürasyona bu düzen içinde vermeği başardığı çok değişik, çok etkili muvman. Nevit Kodallı ile, Refik Erenin ve Nuri Özakyolun, oyuna havasını kazandıran müziği, dekoru ve ışık düzeni. Başlıca rollerden Antonius'ta Halûk Kurdoğlunun, Brutus'ta Baykal Şaranın, Portia'da Çiğdem Selışıkın, rejinin genel üslûbuna intibak etmeği en iyi başaran, ölçülü, ahenkli, etkili oyunları.

Beğenemediğim : Cassius'a, canlı, duygulu oyununa rağmen, Bozkurt Kuruçun verdiği aşırı ihtiraslı ifade; çok bağırdığı zaman kaybolan tonları... Nurşen Girginkoçun, Caesar'ın kadını olarak, donuk ve sönük kalan Calphurnia'sı.

Sonuç : Yirmi iki yıl sonra, oyun kalitesinden çok reji ve sahne tekniğinin üstünlüğüyle hatırlanacak, zevkle seyredilecek ve ibret alınacak bir Şhakespeare oyunu.

Devlet Tiyatrosunda "Julius Caesar"
Hisseden kıssa...

Dernekler

Seminer çalışmaları

Memleketimizi içinde bulunduğu tehlikelerden korumak ve en uygun İktisadî sistemi formüle etmek maksadıyle 1961 yılında kurulmuş olan Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, üç yıl içinde hakikaten önemli çalışmalar yapmış bulunmaktadır.

1962 yılında üç hafta süren ilk seminerde, sermaye terakümü ve yatırımı konusu incelenmişti. Başbakan İnönünün konuşması ile açılan otoruma, yabancı ülkelerden davet edilen 16 uzmanla memleketimizin 12 otoritesi iştirak etmişlerdi. Seminerlere de Üniversitelerimizin öğretim üyeleri ile özel sektör ve devlet sektörü temsilcileri katılmışlardı.

İkinci büyük seminer ise ekonomik kalkınmanın sosyal problemleri konusunda yapıldı. Bunda da çalışmalara 16 uzman iştirak etti. İlk seminerin çalışmaları biri türkçe, birisi ise ingilizce olmak üzere iki cilt halinde yayınlanmış, bulunmaktadır. 1963 yılının konusu olan "Ekonomik Kalkınmanın Sosyal Problemleri" isimli eser de yakında yayınlanacaktır.

Bugüne kadar yaptığı faaliyetlerde derneği geniş çapta destekleyen Ford Vakfı, bundan sonra da senede 500 bin lirayı geçmemek şartıyla Türkiyeden toplanacak meblâğın bir mislini vermeği taahhüt etmiş bulunmaktadır. Memleket içinden yılda 500 bin lira temin etmeyi ümit eden dernek, 1 milyon liralık bütçe ile, temenni ettiği faaliyetleri yapacağına inanmaktadır. Dernek, bu para ile, üç bölümde mütalâa ettiği çalışmalarını şu şekilde özetlemektedir:

1 — Seminerler,
2 — Yayınlar,
3 — Araştırmalar ve konferanslar.

Seminerlerin amaçları

Seminerlerin birincisi yukarıda belirtildiği gibi, 27-30 Nisan tarihleri arasında yapılan nüfus semineridir. Bu konuda "population council" ile temasa geçilmiş ve bu kurumun bütün dünyada yaptığı araştırmalardan faydalanılarak Türkiyede nüfus problemleri semineri hazırlanmıştır.

Bilindiği üzere, Türkiyede nüfus senede yüzde 3 artmaktadır. Denilebi-

Çaydan - Kahveden

Tekelin tekelleştirdiği maddelerden birisi çay, birisi de kahvedir. Tabii bunlar Tekel tarafından tekelle dağıtıldığı içindir ki ikisinden de bir içen pişmandır, bir de içmeyen...

Evvelâ çayı ele alalım. Senelerden beri içtiğimiz, alıştığımız bir çay vardı: Tekelin çıkardığı, kutusu 4 lira olan çay... Bundan bir müddet önce piyasaya Filiz isimli bir çay daha çıkarıldı. Kalitesinin daha yüksek olduğu iddia edilen, fakat fiyatı hakikaten yüksek olan bir çay... Ancak bir müddet sonra anlaşıldı ki, gaye yüksek kaliteli çay çıkartmak değilmiş... Zira Filiz çayının çıkarılmasından çok kısa bir müddet sonra, eski Tekel çayı içilemez hale geldi. Kötü bir koku, toz gibi bir madde ve lezzetsiz, sadece kırmızı renkli su haline gelen münasebetsiz bir nesne... Bu durumda çay içilmesi gün geçtikçe zevk değil, işkence veren bir iş olmaya başladı. Halbuki harp seneleri içinde kahve bulunamadığı için halk çay içmeğe alışmıştır. Bu suretle bayağı döviz tasarrufu da sağlanmaktadır. Zira dışardan ithal edilen kahveye karşılık çay memlekette istihsal edilmektedir. Şimdi Filiz çayından daha fazla gelir sağlanacak diye, halkın çaydan soğutulduğunu görmekteyiz!

İşin esasını araştırırsanız, Filiz çayı da pek matah bir şey değildir ya, o da başka... Ancak, Filiz çayından fazla kâr sağlanacak diye halkı çaydan soğutup kahveye döndürmekteki hikmeti biz bir türlü anlayamamaktayız.

Gelelim kahve işine... Kahve, memleketimize gümrüklenmiş olarak, 6 liradan ithal ediliyor. Tekel idaresi de 31 lira ilâvesiyle kahveyi 40 liradan piyasaya veriyor. Perakendeci kârı, kavurması, öğütmesi filân derken, oluyor kahve 50 lira!. Buna karşılık, güney hudutlarından kaçak olarak yurda sokulan kahveler 30-35 liradan kurukahvecilere satılıyor. Parasının da 3-4 ay sonra ödenmesi imkân dahilinde... Bu durumda, Tekel kahvesine kimse yüzvermez oluyor. İş bu kadarla kalsa gene de iyi. Zira güney hudutlarından ithal edilen kahve, kalite bakımından da çok düşüktür. Bu yüzden normal kahvenin fiyatı olan 6 liradan da ucuza mal edilmektedir. Böylece çok kârlı olan kahve kaçakçılığı almış yürümüş, normal bir iş haline gelmiştir.

Bu durumda Hazineye gitmesi gereken para kaçakçıların eline geçiyor, kötü kahveler, kimsenin ağzında tat-tuz bırakmıyor, kaçakçılık hiç yüzünden alıp yürüyor ve nihayet bu sebeple ahlâksızlık gün geçtikçe yaygın bir hale geliyor.

Bütün bunları önlemek için hükümetin yeni bir tedbire gitmekte olduğu ve kahveden alınmakta olan vergiyi indireceği söylentileri dolaşmaktadır. Ne dereceye kadar doğru olduğu bilinmemekle beraber, bu tedbirin alınması, tabiâtiyle meseleyi nispeten düzeltecektir. Ama tam bir düzenin sağlanabileceği iddia olunabilir mi?

Çünkü bugün kahveden alınan vergi miktarı 34 liradır. Bu vergi inse inse 20 liraya inecek ve kahve 25-26 liraya satışa çıkacaktır. Kaçak kahvenin maliyeti, kalitesi de düşük olduğu için 4-5 liradır. Tekel kahvesi ile aradaki fark 20 liradan az olmayacaktır. Bu duumda Tekel ağzıyla kuş tutsa, kaçakçılara mâni olamayacaktır.

Bunun önüne geçebilmek için yegâne çâre, kahveyi Tekel maddesi olmaktan çıkarmak ve vergiyi satışta alınabilecek hale getirmek olmalıdır. Bu suretle hem Tekeldeki masraflar ortadan kalktığı için, kahveden daha ziyade gelir elde edilebilecek, hem daha ucuz ve daha kaliteli kahve içmek kaabil olabilecek, hem de bu ahlâksızlığın önüne geçilebilecektir. İşin en kestirmesi budur. Fakat bu kestirme yol, birçok kestirme yollar gibi tatbik edilebilmekten çok uzaktır. Zira bizzat Tekelciler, bu işin olamıyacağını anlatmak için bin dereden su getireceklerdir. Böylece bizler de daha seneler senesi toz çayla âdi kahve içmekten bir türlü kurtulamayacağız gibi gözükmektedir!

Hem de bir hiç yüzünden!..

Fasih İNAL

lir ki, bütün dünyada en ziyade nüfus artışı olan memleket Türkiyedir, bu sebeple "Population Council" memleketimizi çok ilgi çekici bulmakta ve burayı âdeta bir lâboratuvar telâkki etmektedir.

Ekonomimizin de kaldıramıyacagı bir güçte olan bu nüfus artışı meselesini inceleyen seminerin açılışı Belediye Sarayında olmuş, bilahare çalışmalar Hukuk Fakültesine intikal etmiştir.

Saat 9-12 ile 14-17 arasında yapılacak seminerlerde şimdiye kadar memleketimizde uygulanmayan bir sistem uygulanmış, konuşmaların ingilizce ve türkçe olması, ayni zamanda kulakla dinlenmesi temin edilmiştir.

İkinci yapılacak seminer, konusu 3-15 Ağustos tarihleri arasında tertip lenmiş olan iktisadî kalkınma ile, ilgili tarım meseleleridir.

1964 yılının büyük yıllık semineri tarım problemleri konusunda yapılacaktır. Bu seminere 10 yabancı uzman gelecek, memleketimizden de 12 uzman katılacaktır. Seminerde birinci hafta iktisadi kalkınmanın sosyal yönleri incelenecek, ikinci haftada ziraî kalkınma araçları ele alınacaktır. Toprak reformuna ve tarım ile ilgili endüstrinin gelişmesindeki bağlantılara hassaten önem verilecektir.

Yayın olarak, İktisadî Kalkınmanın Sosyal Meseleleri, Sermaye Piyasası, Türkiyenin Nüfus problemleri ve iktisadi Kalkınma ile ilgili Tarım Meseleleri, Sanayide Yatırım ve Ser maye Terakümü kitabına ilâve olarak basılacaktır.

Yönetim Kurulu, bu arada, araştırma olarak, bilhassa iki üç konu üzerinde önemle durmağa karar vermiş bulunmaktadır. Bu konulardan biri - ve belkide en önemlisi - Türkiyede devletçilik ve özel teşebbüs konusunun ilmî açıdan incelenmesi ve hakikatlerin tarafsız bir kurul tarafından umumî efkara intikalidir.

Türkiyede bir özel sektör - Devlet sektörü münakaşasının başlangıç tarihini kesin surette tespit etmeğe bile imkan yoktur. Bu münakaşa oldum olası sürüp gider. Fakat ne özel sektörü yenip de devlet sektörünü tutan ların, ne de aksi tezi savunanların ileri sürecekleri ilmi hiç bir doküman ve doneleri yoktur. Kısacası, herkes niçinsiz olmak şartile kendi tezini sonuna kadar savunmakta kararlıdır. Bu sebeple konuya objektiv açıdan bakacak uzmanların her iki sektörün durumunu ve memleket ekonomisindeki yerini tespit etmeleri çok faydalı olacaktır.

Ele alınacak öteki meseleler

Bir diğer mesele ise, Türkiyenin dış tediye muvazenesi ve turizm konularıdır. Bu husus, bilindiği üzere, çeşitli vesilelerle ele alınmış ve sayısız incelemelere konu teşkil etmiştir. Bununla beraber, dış tediye muvazenesinin gayriresmî bir teşekkül tarafın dan ele alınması memlekete muhakkak ki yeni ufuklar açabilecektir.

Bu arada araştırma konusu yapılacak meselelerden birisi de, Türkiyede Eğitim davasıdır. Dış uzmanlar tarafından da yapılacak olan bu araştırmalarda hem eğitim dâvamızın derinlemesine incelenmesi kabil olabilecek, hem de bilhassa Hindistan, Meksika vesaire gibi az gelişmiş memleketlerde eğitim dâvasının ne şekillerde halledilebildiği üzerinde durulacaktır.

Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyetinin araştırıma konusu olarak ele almış bulunduğu meseleler hakikaten çok değişik ve enteresan bir mahiyet arzetmektedir. Mesela toprak reformu, sendikaların toplumdaki rolü, gelir dağıtımı ve vergi politikası, demokratik düzende basın, bir sosyal müessese olarak din ve dinin devletle münasebetleri, köy kalkınması, sosyal müessese olarak toplumumuzda siyasî partiler . . .

Görüldüğü üzere Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti, çok önemli ve çok değişik konuları araştırma faaliyetine girişmiş bulunmaktadır. Bu konulardaki araştırmalar bitirildikten sonra her biri için ayrı ayrı seminerler tertiplenecektir.

büyük yaz çekilişinde
tekrar
5
milyon
TÜRKİYE İŞ BANKASI

MUSiKi

Haberler

Önceki hafta Cumartesi günü verilen bir Üniversite ve Halk Konserine kemancı Ayla Erduran da solocu olarak katıldı ve Çaykovskinin re majör konçertosunu çaldı. Ama ne var ki, konser dâvetiyeli olduğu, basın mensuplarına ve hele müzik yazarlarına davetiye göndermek ise Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının yeni seçilen Yönetim Kurulunun aklına gelmediğinden, bunu izleyebilmek mümkün olmadı. Durumu Yönetim Kurulunun ikinci Başkanı Ayhan Ermana anlatıp yakınan AKİS yazarı da kendisinden ters bir karşılık aldı!

Bayramların araya girmesiyle hemen hemen hareketsiz geçen bir haftadan sonra 29 Nisan Çarşamba akşamı Alman Kütüphanesinde viyolonselist Micu Szigeti piyanist Nils Kayser eşliğinde bir resital verdi. Programda Boccherini, Brahms, Martinu, Bartok ve Debussy'den parçalar vardı.

Münihli çalgıcılar

Sabırla koruk helva

Konseri verenler : Münih Eski Müzik Stüdyosu sanatçıları :
Andrea von Ramm (Alto)
Nigel Rogers (Tenor),
Sterling Jones (Viel),
Johannes Fink (Viyola da Gamba),
Thomas Binkley (Lüt).

Tertipleyen : Türk - Alman Kültür İşleri İstişare Kurulu.

Konserin yeri : Alman Kütüphanesi,

Günü : 23 Mart 1964 Pazartesi, Saat 20.30 da.

Program : XIII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar uzanan sürede Almanya İngiltere, Fransa, Portekiz, İspanya, İtalya halkının söyleyip çaldığı aşk, kahramanlık ve lirizm ifade eden çeşitli şarkılardan meydana geliyordu.

Konserin özellikleri: Ankaraya, hattâ genellikle yurdumuza, şimdiyedek bu kadar ilginç bir müzik topluluğunun gelip konser vermediğini söylesem hiç de ileri gitmiş olmam... Bu yönden herşeyden önce konseri tertipleyenlere övgülerimi sunmalıyım.

Topluluğun özelliği, dinleyicilere tâ yedi yüzyıl ötelerden, hem de asıllarına uygunluğu tam olan, müzik örnekleri sunmasıydı. Titiz bilimsel çalışmalar, eski resim ve sanat arşivlerinde yapılan araştırmalar sonunda elde edilen ölçülere uygun olarak meydana getirilen tarihsel müzik âletlerinin, yine büyük çabalar sonunda kusursuz, denecek bir şekilde çalınacak kerteye gelinmesiyle bu imkâna ulaşılmıştır.

Beğendiklerim : Konserin bütünü büyük bir başarıydı. Bu başarıyı sadece münihli çalgıcıların değil, onlarla birlikte çalışan sanat tarihi, müzikoloji ve benzeri konulardaki uzmanların ortak başarısı olarak anlıyorum. Bir kere bu kadar metodlu ve gösterişten uzak bir çalışma yaptıkları için! sonra, böyle orijinal bir konuyu işlemek yolunu tuttukları için!

Münihli çalgıcılara gelince, hepsi yaptıkları işi iyi anlamış, önemini, zorluklarını kavramış sanatçılar. Birazcık lâübaliliğin dinleyici üzerinde yapılan işin bir komedi olduğu izlenimini yaratacağını ve işin ciddiliğini hemen kaybettireceğini bilerek büyük bir titizlik gösterdikleri belli oluyor. Hele içinde bulunduğumuz atom ve feza düşüncesinden trubadurlar çağına geri dönüşün, bir an için bile olsa, nekadar güç bir iş olduğu düşünülürse bu övgülerime hak verileceğinden eminim. Özellikle, alto Andrea von Ramm, tenor Nigel Rogers, viel'ci Sterling Jones'un övgüye en başta hak kazandıkları da muhakkak...

Beğenmediğim : Sadece bir tek konserle yetinilmesi ve bu yüzden birçok meraklının bu orijinal ve başarılı topluluğu dinlemekten mahrum kalmasıdır.

Sonuç : Münih Eski Müzik Stüdyosu çalgıcılarının konseri bu mevsimin daima hatırlanacak çok özel ve kendisine has sanat kişiliği taşıyan bir şöleni oldu ve gereken büyük ilgiyi de ankaralı sanat severlerden gördü.

Daniyal ERİÇ

PURO ✶ fay

1964 YILININ BÜYÜK PİYANGOSUNA katılınız!

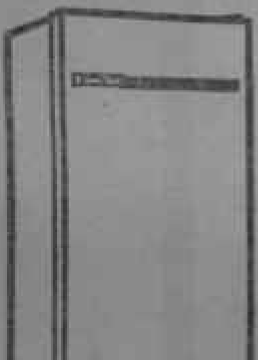
Piyangoya iştirak için...

3 adet Puro Tuvalet Sabunu kabı ile 3 adet Fay Temizleme Tozu kapağını P.K. 24 İstanbul adresine postalayınız. Zarfın arkasına açık adresinizi yazmayı unutmayınız. Kur'a numaralarınız adresinize gönderilecek ve kur'alar 28 Haziranda Noter huzurunda çekilecektir.

Ford

ARÇELİK

İkramiyeler:

- ✓ FORD "GALAXIE" 64
- ✓ 10 ADET ARÇELİK BUZDOLABI (en üstün kaliteli buzdolabı)
- ✓ 300 adet teselli mükâfatı

Talihiniz Açık Olsun...

Terkibinde G-11 bulunan

PURO

piyasada satın alabileceğiniz en mükemmel tuvalet sabunudur

Terkibinde TEXAPON Z bulunan köpüklü-deterjanlı

fay

kalite bakımından üstün, fiat bakımından ucuzdur.

(Faal: — 3220) — 921